

Kontrastivna analiza pravopisne i gramatičke norme hrvatskog i srpskog standardnog jezika

Horvat, Barbara

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:952186>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-09**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za južnoslavenske jezike i književnost

Jezično-prevoditeljski smjer

**KONTRASTIVNA ANALIZA PRAVOPISNE I GRAMATIČKE NORME
HRVATSKOG I SRPSKOG STANDARDNOG JEZIKA**

Diplomski rad

15 ECTS bodova

Studentica: Barbara Horvat

Mentorica: dr. sc. Virna Karlić, izv. prof.

Zagreb,

16. veljače 2023.

IZJAVA O NEPLAGIRANJU

Ja, Barbara Horvat, kandidatkinja za magistru južne slavistike, izjavljujem da je ovaj magistratski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što pokazuje korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da niti jedan dio magistarskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno prepisan iz kojega necitiranog rada. Isto tako izjavljujem da nikoji dio rada ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Zagrebu, 16. veljače 2023.

POTPIS

KONTRASTIVNA ANALIZA PRAVOPISNE I GRAMATIČKE NORME SUVREMENOG HRVATSKOG I SRPSKOG STANDARDNOG JEZIKA

Sažetak

Rad se bavi utvrđivanjem i analizom specifičnosti između aktualnih pravopisnih i gramatičkih normi suvremenog hrvatskog i srpskog standardnog jezika, propisanih u aktualnim pravopisima i normativnim gramatikama. Rad je organiziran u dvije cjeline. U prvoj cjelini obrađuje se tema bliskosrodnih jezika i kriterija njihova razgraničavanja te se prikazuje proces (re)standardizacije hrvatskog i srpskog standardnog jezika u razdoblju nakon 1990. godine. U drugoj cjelini rada predstavljeni su rezultati kontrastivne analize navedenih normativnih priručnika, s naglaskom na najistaknutijim pravopisnim i gramatičkim razlikama između dva jezična standarda.

Ključne riječi: hrvatski standardni jezik, srpski standardni jezik, pravopis, gramatika, kontrastivna analiza

CONTRASTIVE ANALYSIS OF ORTHOGRAPHIC AND GRAMMATICAL NORMS OF CROATIAN AND SERBIAN STANDARD LANGUAGES

Summary

The aim of the thesis is to determine and analyze the specifics between the orthographic and grammatical norms of the contemporary Croatian and Serbian standard languages, prescribed in current orthographies and normative grammars. The thesis is organized in two parts. The first part deals with the topic of closely related languages and the criteria for their demarcation, and shows the process of (re)standardization of the Croatian and Serbian standard languages after 1990. The second part of the paper presents the results of the conducted contrastive analysis, with an emphasis on the most prominent spelling and grammatical differences between the two language standards.

Keywords: Croatian standard language, Serbian standard language, Orthography, Grammar, Contrastive analysis

Sadržaj

1. UVOD	2
2. BLISKORODNI JEZICI I PROBLEM NJIHOVA RAZGRANIČAVANJA.....	4
3. (RE)STANDARDIZACIJA SRPSKOG I HRVATSKOG JEZIKA.....	7
3.1. Hrvatski jezik.....	7
3.2. Srpski jezik.....	8
4. SRPSKI I HRVATSKI STANDARDNI JEZIK: KONTRASTIVNA ANALIZA JEZIČNIH NORMI	10
4.1. Pismo i pravopis.....	11
4.2. Fonološka i morfonološka obilježja	19
4.3. Morfološka i sintaktička obilježja	24
4.4. Tvorba riječi	33
4.5. Osvrt na rezultate analize	35
5. ZAKLJUČAK	38
LITERATURA.....	39
PRILOG.....	42

1. Uvod

Rad se bavi kontrastivnom analizom pravopisne i gramatičke norme suvremenog hrvatskog i srpskog standardnog jezika. Analiza se provodi s ciljem utvrđivanja i prikaza najistaknutijih specifičnosti među dvjema jezičnim normama, propisanim u aktualnim hrvatskim i srpskim pravopisima (*Hrvatski pravopis* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje i *Srpski pravopis* Matice srpske) te gramatikama (*Hrvatska gramatika* autora Barić et al. 2005., *Gramatika hrvatskog jezika* Silića i Pranjkovića 2007., *Normativna gramatika srpskog jezika* Pipera i Klajna 2017. i Stanojčićeva *Gramatika srpskog književnog jezika* 2010.).

Hrvatski i srpski jezik pripadaju indoeuropskoj jezičnoj porodici, a unutar nje grani slavenskih jezika. Slavenski jezici dijele se na istočnoslavensku, zapadnoslavensku i južnoslavensku skupinu jezika, kojoj, među ostalima, pripadaju hrvatski i srpski (Kapović 2008: 92). Pritom valja naglasiti da je:

(...) podjela slavenskih jezika na same jezike gotovo isključivo podjela standardnih jezika. Zato je i opravdano govoriti o hrvatskom, bošnjačkom, crnogorskom i srpskom standardnom jeziku. Gledano genetsko-dijalektološki svi slavenski jezici tvore dijalekatni kontinuum i granice jezika i dijalekata nisu uopće jasne. (ibid.)

S obzirom na genetsku i tipološku srodnost te kulturnu i društveno-političku povezanost hrvatskog i srpskog naroda kroz povijest, suvremeni hrvatski i srpski standardni jezik vrlo su bliski na svim jezičnim razinama. Međutim, među dvjema jezičnim normama postoje i određene specifičnosti. Ovaj rad posvećen je njihovim najistaknutijim posebnostima na pravopisnoj i gramatičkoj razini.

Zbog srodnosti hrvatskog i srpskog jezika u uvodnom dijelu rada obrađena je tema srodnih jezika s posebnim osvrtom na južnoslavenski dijalekatni kontinuum, koji obuhvaća hrvatsko, srpsko, crnogorsko i bosansko govorno područje. Pritom je posebna pažnja posvećena kriterijima razgraničavanja jezika te pojmovima *Abstand* i *Ausbau* jezika. U narednom poglavlju prikazane su glavne značajke procesa (re)standardizacije hrvatskog i srpskog jezika od 1990. godine do danas. U središnjem djelu rada predstavljena je kontrastivna analiza pravopisne i gramatičke norme dvaju suvremenih standarda. Kontrastivna analiza pravopisa obuhvaća grafijska obilježja te ortografska pravila koja se odnose na pravila pisanja interpunkcije, stranih riječi, vlastitih

imena, klasicizama, velikog i malog početnog slova, skraćenica te rastavljenog i sastavljenog pisanja. Na fonološkoj i morfonološkoj razini analiziraju se obilježja refleksa jata, ispadanje suglasnika, vokalizacija, alternacija glasova *h:v:j*, konsonantske grupe *št/šč* i *ć/št* te upotreba navezaka. Na gramatičkoj (morfološkoj i sintaktičkoj) razini posebna se pažnja posvećuje specifičnostima na planu obilježja i upotrebe imenica, zamjenica, pridjeva, brojeva, glagola i nepromjenjivih riječi, kao i na red riječi u rečenici. Osim toga, analiziraju se i posebnosti na tvorbenoj razini. U završnom poglavlju rada predstavljeni su rezultati analize i zaključne napomene.

2. Bliskorodni jezici i problem njihova razgraničavanja

Na svijetu postoji mnogo jezika. U najopsežnijem katalogu svjetskih jezika *Ethnologue*, u izdanju *SIL Internationala*, zabilježeno je preko 7000 jezika.¹ Budući da ne postoji jednoznačna definicija jezika, kao ni egzaktni kriteriji njihova razgraničavanja, nemoguće im je odrediti točan broj (Matasović 2001: 15). Uzroci poteškoća pri određivanju broja jezika višestruki su. Primjerice, neki geografski prostori još uvijek nisu istraženi, pa tako ni jezici koji se na njima govore. Nadalje, broj jezika neprestano se mijenja jer ugroženi jezici izumiru, a novi se rađaju. Osim toga, nije uvijek moguće odrediti jasnu granicu među genetski i tipološki srodnim jezicima, kao što je to primjerice slučaj s hrvatskim i srpskim jezikom (ibid.).

Hrvatski i srpski jezik, kojima se bavimo u ovome radu, pripadaju južnoslavenskom dijalektnom kontinuumu, a u sklopu njega središnjem južnoslavenskom dijasistemu (Peti-Stantić i Langston 2013: 59). Prema Peti-Stantić i Langstonu (ibid.) srednjejužnoslavenski dijasistem obuhvaća prostor srednjojužnoslavenskih jezika – hrvatskog, srpskog, crnogorskog i bosanskog/bošnjačkog. To su jezici srodnih dijalekata koji su oblikovani na osnovi štokavskog narječja. Južnoslavenski dijalektni kontinuum nalazi se na velikom dijelu Balkanskog poluotoka, a prostire se od Julijskih Alpa na sjeverozapadu do Crnog mora na jugoistoku (ibid.).

O problemu razgraničavanja bliskosrodnih jezika, kao što su primjerice južnoslavenski jezici, raspravlja Katičić (1986: 5), prema kojem se „identitet jezika” određuje prema tri ključna kriterija: (1) genetskom, (2) tipološkom i (3) vrijednosnom. Prema genetskom (ili rodoslovnom) kriteriju jezici su srodni ako su se od početka zajedno razvijali iz istog prajezika (Katičić 1971: 150), dok su tipološki srodni ako imaju zajednička obilježja ili svojstva (ibid. 151). Kada je riječ o vrijednosnom kriteriju, Katičić ističe da jezik može biti nositelj određenih vrijednosti te predstavljati simbol i potvrdu nacionalne pripadnosti (Katičić 1986: 6). Ovaj kriterij temelji se na odnosu govornika prema jeziku, stoga ga neki lingvisti ne smatraju znanstvenim. Autor, međutim, drži da bi vrijednosni kriterij trebao biti uzet u obzir kao kriterij razgraničavanja jezika unatoč njegovoj različitosti u odnosu na druga dva kriterija – posebice kada su u pitanju genetski i tipološki srodni jezici.

¹ <https://www.ethnologue.com/> [pristupljeno: 30. srpnja 2022.]

U novijoj studiji o istom pitanju Matasović (2001) navodi tri ključna kriterija razgraničavanja jezika: (1) kriterij međusobne razumljivosti, (2) strukturalni kriterij i (3) kriterij identifikacije govornika. Prema kriteriju međusobne razumljivosti jedan jezik čine idiomi čiji se govornici sporazumijevaju bez poteškoća. Autor, međutim, ističe da je međusobna razumljivost „stupnjevit” kriterij (ibid. 15) jer u nekim slučajevima govornici jednog jezika mogu razumjeti govornike drugog, ali ne i obratno – ili pak govornici drugog jezika mogu tvrditi da ga ne razumiju. U takvim slučajevima, prilikom određivanja granica među jezicima, u obzir se trebaju uzeti politički i socijalni čimbenici, a ne samo jezične karakteristike, stoga Matasović ovaj kriterij smatra neodrživim. Osim toga, međusobna razumljivost idioma rasprostranjenih na geografski bliskom prostoru i unutar istog dijalektnog kontinuuma u pravilu je velika, a s geografskim se udaljavanjem smanjuje. Drugim riječima, unutar dijalektnog kontinuuma ne postoje jasne granice među dijalektima, pa tako ni među jezicima. Prema strukturalnom kriteriju jezici su različiti ako „u opisu njihova gramatička sustava postoje strukturalne razlike” (ibid. 16). Strukturalne razlike prije svega se odnose se na gramatičke kategorije. Iako je riječ o egzaktnom kriteriju, on ima svoje nedostatke – ističe Matasović. Primjerice, dva različita jezika mogu imati podudarne gramatike, dok gramatike dva dijalekta istog jezika mogu se u potpunosti razlikovati (ibid.). Ako se jezici pokušaju razlikovati na temelju njihova leksika, problemi mogu nastati zbog toga što različiti jezici mogu dijeliti vokabular. Kriterij identifikacije govornika odnosi se na identifikaciju jezika i njihovo razgraničavanje iz perspektive samih korisnika jezika. Ovaj kriterij srodan je Katičićevom vrijednosnom kriteriju jer ne uzima u obzir samo lingvističke karakteristike jezika nego i društvene i političke čimbenike.

Da pri razgraničavanju jezika nisu značajne samo njihove lingvističke karakteristike svjedoči i diferencijacija između *Abstand* i *Ausbau* jezika (Kloss 1967, prema Trudgill 1992: 168). Dok je *Abstand* jezik „jezični varijetet koji se doživljava kao samostalan jezik jer se zbog svojih lingvističkih karakteristika razlikuje od ostalih jezičnih varijeteta”, *Ausbau* jezik je „jezični varijetet koji se smatra jezikom zbog lingvističkih, ali i kulturoloških te političkih razloga” (ibid., prijevod B. H.). Trudgill ističe da je za razumijevanje prirode *Ausbau* jezika značajan i koncept dijalektnog kontinuuma. Budući da se neki jezici nalaze unutar dijalektalnog kontinuuma, njihova se samostalnost temelji na *Ausbau* tipu jezika, zbog čega se njihova autonomnost često dovodi u pitanje (ibid. 171). Problem razgraničavanja hrvatskog i srpskog jezika proizlazi iz

njihove pripadnosti istom dijalektnom kontinuumu, zbog čega se i danas među lingvistima vode rasprave o njihovom odnosu i kriterijima razgraničavanja.

Iz navedenoga je vidljivo da razgraničavanje jezika – posebice onih genetski i tipološki srodnih – nije jednostavan zadatak. Budući da ne postoje jednoznačni i egzaktni kriteriji na temelju kojih se mogu odrediti jasne granice među jezicima, tumačenja odnosa među bliskim jezicima mogu se razlikovati. Kao primjer takvog slučaja upravo mogu poslužiti hrvatski i srpski. Peti-Stantić i Langston (2013: 18) ističu da zbog njihove međusobne razumljivosti i podudarne gramatičke strukture postoje zagovornici stava da su hrvatski i srpski varijeteti jednog jezika. Zagovornici tog stava pozivaju se i na činjenicu da hrvatski i srpski jezik dijele zajedničku povijest (misleći prije svega na standardizacijske procese u 19. i 20. stoljeću). S druge strane, zagovornici oprečnog stava polaze od pretpostavke da svaki narod ima pravo na vlastiti jezik, ističući da su hrvatski i srpski proizašli iz zasebnih jezičnih kultura te da su sociolingvistički faktori važniji od međusobne razumljivosti i strukturne sličnosti (ibid.).

3. (Re)standardizacija srpskog i hrvatskog jezika

Standardizacija jezika trajan je proces koji započinje pismenošću, a završava kodificiranim normama (Badurina 2015: 57). Riječ je o vidu jezičnog planiranja koji obuhvaća planiranje statusa jezika i njegova korpusa (ibid. 62). S obzirom na to da se svijet (a s njime i jezik) neprestano mijenja, uspostavljen je pojam restandardizacije jezika, koji se odnosi na „proces preoblikovanja jezika koji je jedanput već prošao standardizacijski proces na ponešto drugačijim temeljima” (Peti-Stantić 2013: 99). U razdoblju nakon raspada SFRJ jezik među južnoslavenskim narodima iz političkih i povijesnih razloga predstavlja važnu sastavnicu identiteta. Kao ključan razlog za provođenje (re)standardizacije jezika na ovim područjima Peti-Stantić (ibid.) ističe promjenu njegova statusa, čime postaje simbolom određenog naroda.

3.1. Hrvatski jezik

Zbog društveno-političkih okolnosti koje nastupaju u devedesetim godinama 20. stoljeća dolazi do promjena u hrvatskom standardnom jeziku. Proglašavanjem hrvatskog službenim jezikom Republike Hrvatske on postaje simbolom hrvatskoga naroda, dok njegova komunikacijska funkcija pada u drugi plan (Peti-Stantić 2009: 75). Restandardizacija hrvatskoga jezika u tom je razdoblju obuhvaćala propitivanje jezičnih odluka iz prošlosti te njegovo udaljavanje od srpskog standardnog jezika (Badurina 2015: 58). Tadašnja aktualna jezična pitanja bila su usko povezana s politikom te su često bila podvrgavana izmjenama i različitim tumačenjima. Dok su jedni smatrali da se restandardizacija i odmicanje od srpskog standarda podrazumijevaju, drugi su smatrali da je to ujedno i udaljavanje od hrvatskog jezika (Peti-Stantić 2009: 77).

U devedesetim godinama prošlog stoljeća restandardizacija se provodila na makro- i mikrorazini (Badurina 2015: 65). Na makrorazini hrvatski je određen Ustavom te predstavlja okvir za provođenje hrvatske jezične politike. Na mikrorazini objavljeni su razni jezični priručnici, rječnici, pravopisi, gramatike, a jezične promjene kontrolirale su znanstvene institucije poput HAZU, Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje te hrvatskih sveučilišta (ibid.). Promjene nisu u jednakoj mjeri zahvatile sve jezične razine. Najviše promjena uvedeno je na leksičkoj i pravopisnoj razini. Za leksičku razinu bio je karakterističan jezični purizam: iz hrvatskog se nastojalo izbaciti što više srbizama, a na meti su se našli i internacionalizmi i anglizmi (Badurina

2004: 83). Posezalo se za hrvatskim leksemima koji su se koristili prije SFRJ, a nastajali su se uvesti i brojni neologizmi (ibid.). Na pravopisnoj razini također se težilo udaljavanju od srpske norme. Neke od predlaganih promjena su usvojene, no mnoge od njih su odbačene – primjerice uvođenje korijenskog pravopisa te pisanje dvoslova *ie* umjesto troslova *ije* (ibid. 87).

Danas se hrvatski jezični standard stabilizirao, a neosporno je da su promjene uvedene devedesetih godina prošlog stoljeća uvelike utjecale na suvremeni hrvatski jezik (ibid. 76).

3.2. Srpski jezik

Nakon raspada SFRJ Srbija i Crna Gora ušle su u zajedničku državu Saveznu Republiku Jugoslaviju. Službeni jezik u SRJ bio je srpski, ali udaljavanjem Srbije i Crne Gore rasli su izgledi za njihovo razdvajanje na dvije države s dva standardna jezika (Okuka 2009: 221). U tom razdoblju srpski jezik bio je pluricentričan u smislu njegove teritorijalne i/ili državne raslojenosti na varijante: srpska (srbijansko-vojvođanska, istočna), crnogorska (istočno-hercegovačko-crnogorska, južna) i bosanska (bosansko-hercegovačko-krajiška, zapadna) (ibid.). Imao je dva službena pisma (ćirilicu i latinicu) i dva izgovora (ekavski i ijekavski). Greenberg (2005: 76) ističe da je u to vrijeme zajednički jezik bio izvor napetosti između Srbije i Crne Gore, posebice kada je riječ o pitanju statusa pisama i izgovora. Dok su srpski lingvisti smatrali da ćirilica treba imati prednost pred latinicom, crnogorski lingvisti zalagali su se za njihovu jednakost. Na kraju su prihvaćena oba pisma, ali je pitanje treba li jezik imati oba pisma postalo predmetom rasprava kojima su se jezikoslovci iznova vraćali. Slične polemike vodile su se i o statusu ekavske i ijekavske varijante jezika (ibid.).

Zastupnike različitih stavova o onovremenim jezičnim pitanjima Greenberg (2005: 77) dijeli u tri frakcije: (1) srpski lingvisti koji su pripadali prvoj frakciji zalagali su se za napuštanje ijekavskog izgovora te su bili protiv uvođenja radikalnih promjena u srpski jezik; (2) pripadnici druge frakcije branili su ijekavsko narječje te su se zalagali za povratak načelima Vuka Karadžića i Đure Daničića; (3) pripadnici treće frakcije zalagali su se za „ortodoksni srpski jezik i pravopis”, tj. za povratak pravoslavnom naslijeđu, uvođenje etimološkog pravopisa te napuštanje latinice (ibid.). Prva i druga frakcija objavile su dva „suprotstavljena” pravopisa, a pravopis prve

frakcije, u izdanju Matice srpske, proglašen je službenim (ibid. 83). Do danas je objavljeno sedam dopunjenih izdanja toga pravopisa.

Vodeću ulogu u daljnjem procesu oblikovanja i provođenja jezične politike preuzela je Srpska akademija nauka i umetnosti, u sklopu koje je osnovan Odbor za standardizaciju srpskog jezika (ibid. 85). Nakon raspada SRJ 2003. godine jezikoslovci prve frakcije zadržavaju dominantan položaj: ekavski izgovor ima prednost pred ijekavskim izgovorom, ćirilica ima status primarnog pisma, iako je u upotrebi i latinica. Dakle, digrafija je jedna od specifičnosti srpskog jezika (Okuka 2009: 216). Srpski jezik se nakon raspada SFRJ i SRJ nije mnogo mijenjao, nego se radilo na razvijanju varijeteta koji je proizašao iz srpskohrvatskog (Greenberg 2005: 79). Prema Okukinu (2009: 219) zaključku „srpski jezik je bez obzira na geopolitičke promjene kroz koje je prolazio, ostao ono što jest i što je u stvari uvijek i bio: autonoman idiom koji je uvijek otvoren raznim internacionalizmima te koji je istovremeno sklon i balkanizaciji i evropezaciji”.

4. Srpski i hrvatski standardni jezik: kontrastivna analiza jezičnih normi

Kontrastivna analiza jezika naziv je za lingvističku metodu koja podrazumijeva sistematski usporedni opis i proučavanje dvaju ili više jezika, pri čemu se otkrivaju eksplicitne sličnosti i razlike u strukturi i upotrebi tih jezika, a provodi se u teorijske, deskriptivne ili praktične svrhe (Stanković 2009: 66). Kontrastivne analize hrvatskog i srpskog jezika do sada su provođene na svim jezičnim razinama – što radi dokazivanja različitosti među dvama jezicima (npr. razlikovni rječnici), što iz deskriptivnih, ali i praktičnih razloga (usp. npr. zbornike radova Tošovića i Wonischa [2005–2012, 2012, 2013], koji su posvećeni proučavanju odnosa između hrvatskog, srpskog i bosanskog/bošnjačkog jezika te su u njima zastupljene kontrastivne analize brojnih autora).

U ovom poglavlju provodi se kontrastivna analiza jezične norme srpskog i hrvatskog standardnog jezika na pravopisnoj i gramatičkoj razini. Cilj analize je usporedbom normativnih priručnika – aktualnih pravopisa i gramatika – prikazati njihove najistaknutije razlike. Analiza uključuje usporedbu po jednog hrvatskog i srpskog pravopisa te po dvije hrvatske i srpske gramatike:

Pravopisi:

- (1) *Srpski pravopis* (2010) u izdanju Matice Srpske (u nastavku teksta skraćeno SP);
- (2) *Hrvatski pravopis* (2013) u izdanju Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, dostupan na mrežnoj stranici *pravopis.hr* (u nastavku teksta skraćeno HP).

Gramatike:

- (1) *Hrvatska gramatika* Eugenije Barić i skupine autora (2005) u izdanju Zavoda za hrvatski jezik (u nastavku teksta skraćeno HG1);
- (2) *Gramatika hrvatskog jezika* Josipa Silića i Ive Pranjkovića (2007) u izdanju Školske knjige (u nastavku teksta skraćeno HG2);
- (3) *Normativna gramatika srpskog jezika* (2017) u izdanju Matice srpske (u nastavku teksta tekstu SG1);

(4) *Gramatika srpskog književnog jezika* (2010) Živojina Stanojčića u izdanju Kreativnog centra (u nastavku teksta skraćeno SG2).

Analiza obuhvaća najistaknutije pravopisne i gramatičke razlike popisane u izabranim studijama koje se (među ostalim) bave usporedbom hrvatskog i srpskog standardnog jezika: Karavdić (2017), Karlić (2009), Piper (2009), Peti-Stantić i Langston (2013), Škoručak i Bedi (2015).

4.1. Pismo i pravopis

4.1.1 Latinica i ćirilica

Prema Ustavu Republike Hrvatske službeni jezik u RH je hrvatski, koji se zapisuje latiničnim pismom (NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14), dok je prema Ustavu Republike Srbije (Sl. glasnik RS 98/2006 i 115/2021) u „službenoj uporabi srpski jezik i ćirilično pismo”. Uz ćirilično pismo u svakodnevnoj upotrebi je i latinično pismo (SP: 2), čiji je slovni fond jednak u oba jezika. Dva se pisma osim slovnim fondom razlikuju po nazivu sustava reda slova (*abeceda* i *azbuka*) i njihovom poretku. Abeceda je nazvana prema prva četiri latinička slova (HP² 2013), a s obzirom na to da neki jezici koji se zapisuju latinicom imaju drugačiji fond i poredak slova, postoje hrvatska i srpska abeceda. Azbuka je nazvana prema staroslavenskim nazivima prva dva slova (*az* i *buki*), a primjenjuje se za sistem slova glagoljice i ćirilice ili samo ćirilicu (SP: 2). S obzirom na to da neki jezici koji se zapisuju ćirilicom imaju drugačiji fond i poredak slova, postoji srpska azbuka. Abeceda i azbuka imaju specifičan redoslijed znakova te se za azbuku ne bi trebao koristiti abecedni red i obratno. Hrvatska abeceda (kao i srpska) uključuje jednoslove i dvoslove (*dž*, *lj*, *nj*) i dijakritičke znakove (*č*, *ć*, *đ*, *š*, *ž*), a prilikom pisanja stranih riječi koriste se i slova *q*, *w*, *x*, *y* (HP). Prilikom transliteracije latiničkih dvoslova u srpsku ćirilicu (koja ih ne sadržava) ne treba prenositi oba znaka (*dž* – ђ, *lj* – љ i *nj* – њ) (SP: 17).

² *Hrvatski pravopis*. Dostupno na: <http://pravopis.hr/> [Pristupljeno: 30. srpnja 2022.]

4.1.2. Pravopisna pravila

Hrvatska i srpska pravopisna tradicija uvelike se preklapaju, međutim među aktualnim pravopisnim normama postoje određene specifičnosti – prvenstveno na razini pisanja interpunkcije, sastavljenog i rastavljenog pisanja te pisanje imena iz stranih jezika. U nastavku slijedi prikaz najistaknutijih razlika.

4.1.2.1. Točka

Usporedbom hrvatskog i srpskog pravopisa utvrdili smo nekoliko razlika među pravilima koja se tiču pisanja točke. Prva se odnosi na pisanje točke iza skraćenica. Prema hrvatskom pravopisu točka se piše iza većine skraćenica (npr. *dr.* – 'doktor', *mr.* 'magistar', *prof.* – 'profesor') (HP), uz iznimku da se točka ne piše iza skraćenica *gđa* i *gđica* (ibid.). S druge strane, u srpskom pravopisu stoji da se iza skraćenica sastavljenih od prvog i posljednjeg sloga riječi točka ne piše (npr. *dr* – 'doktor', *mr* – 'magistar') (SP: 255). Sljedeća razlika odnosi se na pisanje rimskih brojeva. U hrvatskom pravopisu propisano je obavezno pisanje točke iza rimskih brojeva (HP), dok srpski pravopis nalaže da se točka u toj poziciji ne piše (SP: 255). Još jedna značajna razlika između hrvatskog i srpskog pravopisa tiče se pisanja točke u kombinaciji s drugim interpunkcijskim znacima. Naime, u srpskom standardnom jeziku točka se ne piše ispred drugog znaka interpunkcije (npr. *1914-1918*) (SP: 255), dok se u hrvatskom standardnom jeziku točka obavezno piše ispred drugih pravopisnih znakova (npr. *1914. – 1918.*) (HP).

4.1.2.2. Zarez

Zarez je interpunkcijski znak čija je upotreba propisana brojnim pravilima. Načelno gledano, hrvatski i srpski standardni jezik imaju slična pravila pisanja zareza, međutim uočljiva je razlika u fleksibilnosti njegove primjene. U hrvatskom pravopisu strogo su popisane pozicije u kojima je upotreba zareza obavezna i neobavezna, dok srpski pravopis autorima dozvoljava određenu slobodu izbora. Primjerice, u hrvatskom i srpskom pravopisu propisano je odvajanje vokativa zarezom, međutim u srpskom pravopisu dozvoljeno je njegovo izostavljanje između glagola u drugom licu i imenice u vokativu kad se takve kombinacije koriste u nizu koji se tumači kao jedna rečenica, a ne niz uskličnih rečenica. Odluka je, dakle, na autoru teksta (npr. *Idi, sine! Idi,*

nado! Idi, ptiću, u planinu! / Idi sine, idi nado, idi ptiću u planinu!) (SP: 106). Drugi primjer ovakve razlike među pravopisnim propisima odnosi se na pisanje zareza ispred suprotnih veznika. Prema hrvatskom pravopisu zarez se obavezno piše ispred suprotnih veznika, pogotovo ako su pojačani riječju koja ističe suprotnost (npr. *a kamoli, a pogotovo, ali nikako*) (HP). Međutim, prema srpskom pravopisu zarez se može izostaviti ako autor procijeni da pojmovi povezani veznikom „čine jednu jedinicu u sklopu rečenice i ako je suprotnost samo formalna” (npr. *Poslaću ti sve što si tražio ne prekosutra **nego** već sutra; Mati brzo **ali** pažljivo ustade*) (SP: 112). U hrvatskom pravopisu odstupanje od obaveznog pisanja zareza ispred suprotnog veznika odnosi se na izostavljanje zareza ispred veznika *nego* u funkciji komparativne čestice (npr. *Osjećaš li se bolje nego jučer?*), poredbenog veznika *nego što* (npr. *Osjećaš li se bolje nego što si se osjećala jučer?*) te kada ima značenje gradacije *ne samo... nego (i)* (npr. *Ne samo da je lijepa nego je i pametna*) (HP). Ista je situacija s pisanjem zareza ispred *nego* u srpskom pravopisu (SP: 111) – ne piše se u vezama u kojima je korelacija *ne samo...nego (već)* (npr. *Oni su im se samo otvorili vrata svoje kuće nego su ih i zbrinuli*) i kada se veznik *nego (no)* nalazi iza komparativa (npr. *Bolje su svoji i krševi goli no cvjetna polja kud se tuđin kreće*) (ibid.)

U oba pravopisa navedeno je pravilo da se zarez ne piše između glavne i zavisne rečenice kada zavisna rečenica dolazi iza glavne. Hrvatski pravopis dosljedno se drži toga pravila (npr. *Doći ću na sastanak ako stignem.*), dok srpski pravopis propisuje pisanje zareza ispred odnosne rečenice u apozicijskoj službi (npr. *Uzeo bi sobu onaj moj student, koji je vrlo miran podstanar*) (SP: 118). Dakle, ako je odnosna rečenica u atributnoj službi, ne odvaja se zarezom, ali ako se odnosna rečenica dodaje već određenom pojmu kao dopunsko objašnjenje, onda je u apozicijskoj službi i odvaja se zarezom (ibid.).

S obzirom na slobodnije propisana pravila pisanja zaraza, srpski pravopis preporučuje izbjegavanje gomilanja neobaveznih zareza radi bolje razumljivosti teksta te zamjenu zareza alternativnim znakovima kada je to moguće (SP: 274).

4.1.2.3. Bjeline

Pravopisne norme hrvatskog i srpskog jezika razlikuju se i u pravilima vezanim za pisanje bjelina. Primjerice, u hrvatskom se bjelina piše između broja i znakova za postotak i promil (HP), a u srpskom ne (SP: 177). Nadalje, utvrdili smo i razlike koje se tiču pisanja bjelina uz

crticu pri izražavanju odnosa sučeljavanja i raspona ili u značenju *od – do*. Prema hrvatskom pravopisu bjelina se u toj poziciji piše prije i poslije crtice (npr. *utakmica Hajduk – Dinamo, autocesta Zagreb – Split*) (HP), dok se prema srpskom pravopisu ne piše (npr. *Zvezda-Partizan, let Pariz-New York*) (SP: 278). Valja napomenuti da postoji razlika među nazivima za crtu i spojnicu u hrvatskom i srpskom pravopisu. U hrvatskom je *spojnica* znak koji se piše bez bjelina slijeva i zdesna (-), a *crtica* je pravopisni znak koji se piše s bjelinama slijeva i zdesna (–) (HP). Ekvivalent spojnici u srpskom jeziku je *crtica* i ona je „istovremeno i spojnog i razdvojnog karaktera” (npr. *francusko-nemački rat*), dok je ekvivalent crtici u hrvatskom pravopisu – *crta* (SP). U srpskom jeziku crta se dijeli na odmaknutu crtu (piše se s bjelinama slijeva i zdesna) (npr. *Zvezda i Partizan – domaćini turnira*) i primaknuta crta (ne piše se s bjelinama) (npr. *put Subotica–Beograd*). Primaknuta crta je „izrazito veznog karaktera” te stoji između odmaknute crte i crtice (SP: 126).

4.1.2.4. Pisanje stranih riječi i imena

Riječi iz stranih jezika u jeziku primatelju mogu se pisati u izvornom obliku (onako kako se pišu u jeziku iz kojeg su preuzete) ili se mogu prilagoditi. U hrvatskom standardnom jeziku strane riječi mogu biti preuzete bez prilagodbe (npr. *buffet, jacuzzi*) ili mogu biti prilagođene hrvatskom jezičnom sustavu (npr. *boks, brend, čips*) (HP). Ako strane riječi odudaraju od glasovnog sustava hrvatskog jezika, pišu se u kurzivu. Također, u hrvatskom pravopisu je istaknuto da se ne preporučuje uporaba stranih riječi i posuđenica, nego se one, ako je to moguće, trebaju zamijeniti hrvatskom riječi (npr. *bookmark – straničnik, bypass – premosnica*) (HP). U srpskom standardnom jeziku strane riječi se u pravilu prilagođavaju srpskom jezičnom sustavu. Za pisanje stranih imena i u srpskom i u hrvatskom jeziku koriste se dva postupka: prilagođeno pisanje (u srpskom jeziku primjenjivo u latinici i ćirilici) i izvorno pisanje (primjenjivo samo u latinici) (SP: 195). U srpskom jeziku prilagođeno se pisanje primjenjuje u oba pisma (npr. *Brižita, Džejn Ostin / Брижита, Џејн Остин*). Kao razlog tome navodi se što skladnije uklapanje stranih imena u sustav srpskog jezika, kao i jednostavnije tiskanje rukopisa na latinici i ćirilici (ibid.). S obzirom na to da se u srpskom jeziku strana imena pišu onako kako se čitaju, u pravopisu su zastupljena transkripcijska pravila koja sprječavaju moguće nedoumice. Prilikom utvrđivanja pravila transkripcije u srpskom pravopisu polazilo se od izgovora imena u izvornom jeziku te

moćnosti zamjene izvornih glasova s ekvivalentnim ili bliskim glasovima srpskog jezika (SP: 197). Primjerice, u cjelini posvećenoj transkripciji imena iz engleskog jezika stoje upute o upotrebi modela kombinacije izgovorenog i napisanog izvornog oblika imena, koji se primjenjuje za potrebe transkripcije imena koja će tek ući u jezik te ona koja imaju više varijanti (npr. *Klerk* i *Klark – Clark*). Glavni cilj ovog modela, utemeljenog na kontrastivnoj analizi dvaju jezika, utvrđivanje je „jednoznačnih pravila za uspostavljanje sistema glasova srpskog jezika koji najpribližnije odgovaraju glasovima engleskog jezika u određenoj poziciji, kako bi se isti engleski glas uvek mogao dosledno prenositi istim srpskim glasom” (ibid.). Osim uputa za transkripciju imena iz engleskog jezika, u srpskom pravopisu navedena su i pravila za transkripciju albanskog, arapskog i perzijskog, talijanskog, japanskog, kineskog, mađarskog, njemačkog, poljskog, portugalskog, rumunjskog, ruskog, slovačkog, francuskog, nizozemskog, češkog, španjolskog i skandinavskih jezika.

U hrvatskom jeziku „način pisanja stranih imena ovisi o pismu kojim je ime izvorno napisano, vremenu preuzimanja imena, stupnju poznatosti i udomaćenosti u hrvatskome jeziku te jeziku posredniku” (HP). Prema hrvatskom pravopisu strana imena iz jezika koja se služe latinicom pišu se izvorno (npr. *Ludwig van Beethoven*, *Jane Austen*), dok se imena preuzeta iz jezika koja se služe ćirilicom ili nekim drugim pismom pišu prema uobičajenom izgovoru u hrvatskom (npr. *Ana Karenjina*, *Černobil*, *Ban Ki Mun*). Naposljetku, neka imena pišu se prema transkripcijskim i transliteracijskim pravilima za pojedine jezike i pisma (npr. *Doneck*) (HP). U nekim slučajevima strana imena se u oba standardna jezika prilagođavaju jeziku primatelju: npr. osobna imena povijesnih osoba i imena iz klasičnih jezika (npr. *Karlo Veliki*), imena nekih gradova (npr. *Beč*), država (npr. *Gruzija*), pojedinih pokrajina (npr. *Bavarska*), nekih planina i rijeka (npr. *Kilimandžaro*) i dr. (HP, SP).

4.1.2.5. Prilagođavanje klasicizma

U oba standardna jezika klasicizmi predstavljaju važan sloj leksika. Među klasicizmima u hrvatskom i srpskom standardnom jeziku česte su manje fonološke i tvorbene razlike, koje su posljedica njihove različite prilagodbe te posuđivanja posredstvom različitih jezika. Za srpski jezik karakteristično je preuzimanje grecizama izravno iz grčkog jezika, dok je u hrvatskom jeziku posrednik za preuzimanje grecizama u većini slučajeva bio latinski jezik (SP: 167).

Također, na razvoj leksika srpskog standardnog jezika primarno su utjecali ruski i francuski jezik, a na razvoj hrvatskog njemački i češki jezik (ibid.). Ovi su jezici često bili posrednici u posuđivanju klasicizama. U nastavku slijedi popis najistaknutijih razlika u prilagodbi klasicizama u hrvatskom i srpskom standardnom jeziku.

Srpski jezik zadržao je sufiks *-ium* u klasicizmima kao što su *kriterijum*, *radijum* i *helijum*, iako je dozvoljena i upotreba njihovih kraćih, manje uobičajenih varijanti (SP: 168). U hrvatskom jeziku ove su riječi izgubile sufiks *-ium* te doble sufiks *-j* (npr. *auditorij*, *kalij*, *kriterij*). Za srpski standard u klasicizmima kao što su *kosmos* i *impulsivan* uobičajena je upotreba glasa *s* iza konsonanta, ali u nekim riječima na toj se poziciji koristi glas *z* (SP: 169). U hrvatskom se koriste oblici *s* glasom *z* (*impulzivan*, *kozmos*) (usp. Karavdić 2017: 38). Na srpskom govornom području već od srednjeg vijeka vrijedi pravilo da se grčko *h* zamjenjuje slavenskim *h* na početku riječi, ali i na drugim pozicijama (npr. *haos*, *hemija*). Međutim, zbog utjecaja zapadnih jezika, u srpskom postoje i primjeri u kojima je glas *h* zamijenjen glasom *k* (npr. *karta*, *karakter*, *kameleon*) (SP: 169), što je uobičajeno na hrvatskom govornom području (npr. *kaos*, *kemija*) (usp. Karvadić 2017: 38). Riječi kao što su *Vizantija*, *lavirint* i *Atina* u srpskom su preuzete pod jakim utjecajem grčkog izgovora iz bizantskog doba, međutim novija srpska jezična norma okrenula se međunarodno prihvaćenim uzusima – onima koji su se oslanjali na starogrčki izgovor, s utjecajem latinskog posredništva (SP: 169). U hrvatskom su te riječi preuzete iz latinskog (npr. *Bizant*, *labirint*, *Atena*) (HJP). Nadalje, u srpskom jeziku se zbog održavanja postojanosti i prirodnosti jezika čuvaju tradicionalna geografska imena europskih zemalja i pokrajina (npr. *Holandija*, *Španija*, *Portugalija*), iako se sve više primjenjuju nazivi s prefiksom *-ska* (npr. *Finska*, *Švedska*, *Danska*) (SP: 170) – kao što je to karakteristično za hrvatski (HP). Zbog utjecaja grčkog jezika na srpski te latinskog jezika na hrvatski postoje i druge fonološke razlike među dvama standardima: npr. hr. *ocean*, *cedar* / sr. *okean*, *keđar*, hr. *Europa* / sr. *Evropa*, hr. *aktualan*, *vizualan* / sr. *aktuelan*, *vizualan* i sl. (SP; Kravadić 2017: 38).

4.1.2.6. Rastavljeno i sastavljeno pisanje

Kada je riječ o pravopisnim razlikama vezanim za rastavljeno i sastavljano pisanje, najistaknutija je ona koja se tiče pisanja glagola u formi futura prvog. Prema srpskom pravopisu enklitika se piše spojeno s glagolom u infinitivu (npr. *znaću*), dok se prema hrvatskom pravopisu piše

odvojeno (npr. *znat ću*). Razlike su uočljive i kod pisanja konstrukcije 'prijedlog + imenica u priloškoj službi' (usp. Karavdić 2017: 38). Prema hrvatskom pravopisu takve se konstrukcije pišu sastavljeno (npr. *dotamo, uvis, dokraja*) (HP), dok u srpskom (SP: 137) u takvim konstrukcijama može i ne mora doći do srastanja imenice s prijedlogom (npr. *donedavno / do sada, u vis*). Nadalje, u hrvatskom standardnom jeziku dosljedno se provodi pravilo sastavljenog pisanja složenica nastalih dodavanjem domaćeg ili stranog prefiksoida (npr. *autoservis, autocesta*) (HP). U srpskom pravopisu imenice sa stranim prefiksoidom pišu se s crticom (npr. *auto-: auto-put, auto-cesta*, osim *autodrom* i *autostrada*; *avio-: avio-kompanija, avio-konstruktor*; *video-: video-grafika, video-rikorder*) (SP: 84). Druga razlika odnosi se na pisanje složenica čija je prva sastavnica skraćunica, simbol, slovo ili oznaka. U oba jezika ovakve se složenice pišu sa spojnicom (npr. *x-noge*), ali kada se simbol zamijeni riječju, u srpskom se pišu odvojeno (npr. *iks noge*) (SP: 83), a u hrvatskom sa spojnicom (npr. *iks-noge*) (HP).

4.1.2.7. Veliko i malo početno slovo

Razlike u pravilima pisanja velikog početnog slova između hrvatskog i srpskog pravopisa minimalne su, ali valja ih spomenuti. Srpski pravopis (SP: 21) propisuje da se u dvočlanim imenima pokrajina obje sastavnice pišu velikim početnim slovom zbog toga što je „nekadašnja opća imenica izgubila opći karakter i postala vlastito ime” (npr. *Valjevska Podgorina, Hrvatsko Zagorje, Ravni Kotari*). Prema hrvatskom pravopisu u ovakvim se nazivima druga sastavnica piše malim početnim slovom jer se smatra općom imenicom (npr. *Hrvatsko zagorje, Dalmatinska zagora, Hrvatsko primorje*) (HP). Ako se pri pisanju koristi skraćeni oblik naziva pokrajine, opća imenica piše se velikim početnim slovom (npr. *Zagorje, Zagora, Primorje*). Međutim, hrvatski pravopis navodi jedno odstupanje od ovog pravila (*Bosanska Posavina* – oba člana pišu se velikim početnim slovom jer *Posavina* označava ime područja uz rijeku Savu).

Još jedna pravopisna razlika između dvije norme odnosi se na pisanje naziva vrhovnih poglavara. Hrvatski pravopis dozvoljava pisanje naziva njihovih funkcija velikim početnim slovom kada se želi iskazati poštovanje ili počast (npr. *Predsjednik, Kralj, Kraljica*). To je, međutim, dozvoljeno samo kada se koriste samostalno – ne i uz vlastito ime ili kakvu drugu odrednicu (npr. *kraljica Elizabeta*) (HP). Prema srpskom pravopisu nazivi funkcija nikada ne gube svoj opći karakter te se uvijek pišu malim početnim slovom (npr. *predsednik, papa, patrijarh*) (SP: 32). Osim toga, u

hrvatskom se velikim početnim slovom pišu riječi iz počasti, kao i posvojne zamjenice koje ih mogu određivati (npr. *(Vaše) Visočanstvo*) (HP). Prema srpskom pravopisu riječi iz počasti pišu se malim početnim slovom, samo se posvojna zamjenica piše velikim (npr. *Njezino visočanstvo*) (SP: 38).

Pravopisne razlike utvrdili smo I među pravilima koja se odnose na pisanje religijskih naziva. U srpskom pravopisu stoji da se s prihvaćanjem kršćanstva mijenja odnos prema imenici *bog*, koja se može pisati i velikim i malim početnim slovom – ovisno o značenju i autorovu shvaćanju (SP: 33). Prema hrvatskom pravopisu imenica *Bog* piše se velikim početnim slovom, osim kada je sastavnica frazema i nekih drugih izraza te kada označava vrstu bića. Također, prema hrvatskom pravopisu sve sastavnice višečlanih naziva božanstava, saveza božanskih osoba i blagdana pišu se velikim početnim slovom (npr. *Sveto Trojstvo, Duh Sveti, Velika Gospa*) (HP). Prema srpskom pravopisu u takvim se nazivima samo prva sastavnica piše velikim početnim slovom (npr. *Sveta trojica, Sveti duh, Velika gospođa*) (SP: 34).

4.1.2.8. Skraćenice

Razlike među pravilima pisanja skraćenica u hrvatskom i srpskom jeziku uglavnom se vezane za prilagođavanje internacionalnih skraćenica ćirilicom pismu. Primjerice, neke uobičajenije internacionalne opće i mjerne skraćenice prilagođavaju se ćirilici, dok neke zadržavaju originalnu latiničnu grafiju (SP: 298). Tako se neke mjerne skraćenice mogu pisati na latinici i ćirilici (npr. *g, kg, l, dl, m / г, кг, л, дл, м*), dok se neke pišu isključivo na latinici (npr. *V* za *Volt* te *W* za *Watt*). Isključivo na latinici pišu se i latinske skraćenice poput *etc.* (*et cetera*) i *a. a.* (*ad acta*) (ibid.). Strani akronimi u srpskom se jeziku mogu pisati na tri načina: na latinici (npr. *FBI, WMO*), transliterirano na odgovarajuća ili najbliža ćirilčna slova (npr. *HATO, ФБИ*) te prema stranom izgovoru slova (npr. *Бу-Бу-Су*) (SP: 299).

4.2. Fonološka i morfonološka obilježja

4.2.1. Refleks jata

Najistaknutija razlika na fonološkoj razini između hrvatskog i srpskog standardnog jezika odnosi se na upotrebu je ijekavskog i ekavskog izgovora, tj. ijekavskog i ekavskog refleksa jata.

U štokavskim dijalektima staro *jat* ima tri zamene: ekavsku, ijekavsku i ikavsku. Ikavska zamena nije ušla u osnovicu književnog jezika. Praštokavsko *jat* pre zamene bio je glas između *e* i *i* (...), koji je zamenjen na najvećem delu terena između XIII i XV veka. Ekavska zamena znači otvaranje njegovog prvobitnog izgovora, ikavska zatvaranje odnosno sužavanje, dok je ijekavskoj zameni prethodila neka vrsta diftongizacije, ukoliko na kasnijem ijekavskom području nije bio sačuvan njegov diftonški karakter iz ranijih epoha. (SP: 22)

U hrvatskom standardnom jeziku refleks jata je ijekavski, dok su u srpskom oba izgovora ravnopravna, tj. srpski jezik se „zasniva na dvojstvu književnog narječja, tj. na ekavskom i ijekavskom izgovoru” (SP: 126). Srpski pravopis (SP: 129) ističe da je izbor između izgovora proizvoljan, ali nije dopušteno njihovo miješanje.

Prema hrvatskom pravopisu pravilno pisanje refleksa jata (*ije* i *je*) ovisi o kvantiteti sloga, pa se *ije* piše ako je izgovor sloga dug (npr. *cvijet*, *dijete*, *lijep*), dok se *je* piše ako je kratak (npr. *čovjek*, *djed*, *izgorjeti*). Što se tiče pisanja *ije* ili *je* u odnosu na ekavski izgovor, u srpskoj gramatici (SG1: 100) navode se dva glavna pravila: (1) dugo *e* u ekavskom izgovoru u ijekavskom izgovoru zamjenjuje dvosložno *ije* (npr. *vek/vijek*, *razumem/razumijem*) te (2) kratko *e* zamjenjuje jednosložni skup *je* (npr. *večan/vječan*, *razumeti/razumjeti*, *devojka/djevojka*). Uz ova se pravila navodi i „pravilo o izuzecima” (ibid.), prema kojem u pojedinim riječima dugo *e* u ijekavskom izgovoru zamjenjuje *je* (npr. *mesta/mjesta*, *mera/mjera*, *zdelazdjela*). Nadalje, na mjestu glasova *j*, *lj* i *o* u ijekavskom izgovoru *jat* se zamjenjuje samoglasnikom *i* (npr. *vijati/vejati*, *smijati se / smejati se*, *bilježiti/beležiti*). U srpskom pravopisu propisana je obavezna zamjena *jata* s *e* iza pokrivenog *r* (npr. *greška*, *grešan*) (SP: 24), dok su u hrvatskom pravopisu dozvoljena dvojna rješenja:

Pisanje *je* ili *e* iza pokrivenoga *r* nije u pravome smislu pravopisno pitanje jer dvostrukosti postoje u izgovoru. Onaj tko izgovara *bezgrešan*, *grešan*, *greška*, *grešnica*, *grešnik* trebao bi te riječi tako i zapisati, tj. onaj tko piše *bezgrješan*, *grješan*, *grješka*, *grješnica*, *grješnik* trebao bi te riječi tako i izgovarati. (HP)

Razlike između refleksa jata u nekim se slučajevima odražavaju na gramatičkoj razini – primjerice u obliku glagola *biti* u imperfektu, glagola *htjeti/hteti* u aoristu, glagolskog priloga prošlog (*hotijevši, htijevši/htevši, htev*), glagolskog pridjeva radnog (*htio/hteo, htjela/htela*) te u oblicima brojeva *dva* i *obje/obe*. Specifičnosti vezane za refleks jata također se javljaju na leksičkoj i tvorbenoj razini (usp. Karavdić 2017: 37). Primjerice, kod nekih izvedenica od glagola *teći* u hrvatskom i srpskom jeziku propisani su njihovi različiti oblici (npr. *utjecaj/uticaj*) (usp. pravopisne rječnike u HP i SP). Osim toga, hrvatski standard propisuje upotrebu prefiksa *prije-* u riječima poput *prijevod, prijenos*, dok srpski dozvoljava oblike *pre-* i *prije-* (SP: 421, 423).

4.2.2. Ispadanje suglasnika

Pravila ispadanja suglasnika propisana u hrvatskim i srpskim pravopisima i gramatikama uglavnom su podudarna, uz dvije istaknutije razlike. Prva se tiče već spomenutog pisanja glagola u formi futura prvog s enklitikom, dok se druga tiče oblika upitne zamjenice *tko/ko*. U oba jezična standarda futur prvi tvori se od infinitiva glagola te prezenta pomoćnog glagola *htjeti/hteti*. Oblici pomoćnoga glagola *htjeti/hteti* mogu biti naglašeni i nenaglašeni. U srpskom se jeziku enklitika (nenaglašeni oblik glagola *htjeti/hteti* u poziciji iza glagola u infinitivu) piše spojeno s glagolom u infinitivu. Pritom dolazi do ispadanja infinitivnog nastavka *-ti*, a nenaglašeni oblik glagola *htjeti/hteti* srasta s glagolom (npr. *videćemo, prevešću*) (SG1: 173, SP: 185). U slučajevima kada glagol ima infinitivni nastavak *-ći*, glagol u infinitivu i enklitika pišu se rastavljeno (npr. *reći ću*) (SG2: 114). U hrvatskom jeziku, u glagolima s infinitivnim nastavkom *-ti* na poziciji ispred pomoćnog glagola, ispušta se krajnje *-i* (HG1: 241, HG2: 91), međutim infinitiv i pomoćni glagol pišu se rastavljeno (npr. *pitat ću, grist ću*). U slučajevima kada glagolu u futuru prvom prethodi subjekt ili neka druga riječ, nenaglašeni oblik glagola *htjeti/hteti* piše se odvojeno ispred infinitiva – kako u hrvatskom tako i u srpskom standardnom jeziku (npr. *Ja ću videti/vidjeti*) (SG1: 173, HG1: 241).

Upitna zamjenica *tko/ko* te iz nje izvedene odnosne, odrične (*nitko, niko*) i neodređene zamjenice (*netko, neko*) u hrvatskoj i srpskoj pravopisnoj normi razlikuju se po ne/bilježenju glasa *t*.

Sljedeći primjer nepodudarnosti među dvjema pravopisnim normama odnosi se na ne/ispadanje suglasnika u oblicima muškog roda imenica na *-dak, -tac, dac, -tac, -tka*. Prema srpskom pravopisu glasovi *t* i *d* ne bilježe se u oblicima ispred glasa *c* (npr. *gubici, dobici, zadaci*) (SP 2010: 41), dok hrvatski pravopis daje prednost oblicima u kojima se glasovi *t* i *d* bilježe (npr. *dohodci, izvadci, gubitci*) (HP).

4.2.3. Vokalizacija

Vokalizacija, odnosno promjena sonanta *l* u vokal *o* na kraju riječi, uobičajena je glasovna promjena u štokavskim govorima (npr. *rekao – rekla, orao – orla*), iako u novijim posuđenicama te u nekim domaćim riječima postupno izostaje (SP: 51). U hrvatskim i srpskim pravopisima i gramatikama navode se slični primjeri u kojima dolazi do vokalizacije, uz jednu specifičnost. Naime, u srpskom standardnom jeziku u nekim je imenicama muškog roda u nominativu jednine došlo do vokalizacije i ispadanja vokala (npr. *vo, soko, sto, bivo, so*) (SG1: 37), dok u hrvatskom nije (npr. *vol, sokol, stol, bivol, sol*). U hrvatskom se jeziku takvi primjeri klasificiraju kao stilski obilježeni (HG1: 110). Različitosti se mogu naći i kod imenica s osnovom na *-el*. U ekavskim govorima ona poprima oblik *-eo* (SG2: 89), a u ijekavskim *-io* (HG1: 83) (npr. *deo i dio, predeo i predio*), s tim da su u hrvatskoj gramatici kod prefikslnih tvorenica glagola *dijeliti* dozvoljena dvojna rješenja (npr. *odjel i odio, predjel i predio, razdjel i razdio*) (ibid.). U oba jezična standarda završno *l* mijenja se u *o* i u pridjevima muškog roda, uz određene iznimke. Primjerice, u srpskom standardu propisan je oblik pridjeva *beo*, a u hrvatskom *bijel*. Dok srpski pravopis dozvoljava dublete poput *obao i obal / topao i topal* (SG1: 38), u hrvatskom su pravopisu dozvoljeni isključivo oblici s provedenom vokalizacijom (*obao, topao*) (HG1: 83).

4.2.4. Alternacija *h:v:j*

Zbog dubleta poput *uvo i uho, kuhati i kuvati* (u nekim govorima i *kujati*) u srpskom jeziku postoje nedoumice vezane za upotrebu glasa *h*. Srpska gramatika (SG2: 60) navodi da su svi navedeni oblici pravilni. Riječi s glasom *h* uzete su iz novoštokavskih govora u kojima se izgovara *h*, a *v* i *j* iz onih novoštokavskih govora u kojima se *h* ne izgovara (ibid.). Međutim, *h* se obavezno piše u onim gramatičkim oblicima riječi gdje mu je etimološko mjesto: u obliku

genitiva množine pridjeva, pridjevskih zamjenica, brojeva (npr. *zelenih, lepih, mojih*), u nastavcima prvog lica jednine imperfekta i aorista (npr. *govorah, mišljah*) te u nastavku trećeg lica množine imperfekta (npr. *govorahu, mišljahu*) (SP: 30.). Osim toga, dozvoljene su i neke dublete sa i bez glasa *h* (npr. *ajvar i hajvar, amajlija i hamajlija*) (SP: 31).

Kada je riječ o zamjeni glasa *h* glasom *v*, u pravopisu su navedeni sljedeći primjeri: *protuva, duvan, gruvati, kuvati*, a među njima su i primjeri s dvije varijante (npr. *uho i uvo, suh i suv*) (ibid.). Zamjena glasa *h* glasom *j* prikazana je na primjerima riječi *aždaja i promaja*, a navedene su i dublete *leha/leja, snaha/snaja i kuhinja/kujina*, iako se u posljednja dva primjera prednost daje oblicima s glasom *h* (ibid.). Pravopis određuje i dvojno pisanje imena poput *Zarij/Zaharija i Risto/Hristo* (SP: 32). U hrvatskom standardnom jeziku nije uobičajena zamjena glasa *h* s glasovima *v* ili *j*.

4.2.5. Navesci

Kada je riječ o pravilima pisanja navezaka, razlike između hrvatske i srpske norme tiču se prijedloga *s(a)* i *k(a)* te pojedinih vrsta zamjenica. Obje srpske gramatike i pravopis (SG1: 42, SG2: 89, SP: 53) nalažu obaveznu upotrebu oblika *sa* uz ličnu zamjenicu *ja* u instrumentalu jednine (*sa mnom*) te uz imensku riječ koja počinje istim ili sličnim suglasnikom (npr. *sa suncem, sa sinom*). U ostalim slučajevima upotreba naveska je slobodna, pa se primjerice ravnopravno mogu koristiti oblici *s bratom / sa bratom, k livadi / ka livadi* (SG2: 89). Ipak, srpska gramatika (SG1: 42) preporučuje da se tamo „gdje je izbor jednog od dana dva alomorfa *s* i *sa* fakultativan (...) u istom tekstu dosledno sprovodi jedno rešenje: ako se više teži ekonomičnosti teksta, onda *-s*, a ako se više teži eufoničnosti, onda *-sa*”. U hrvatskim normativnim knjigama zastupljeno je isto pravilo o obaveznom pisanju prijedloga *sa* ispred riječi koje počinju suglasnicima *s, z, š, ž*, suglasničkim skupinama *ks* i *ps* te ispred zamjenice *mnom* (HG1: 280). U svim ostalim slučajevima izbor nije proizvoljan, već se obavezno piše oblik *s* (ibid.).

Posvojne zamjenice *moj, tvoj i svoj* u oba standarda imaju četiri varijante u formi genitiva, dativa i lokativa (G *mojeg(a), mog(a)*; D i L *mojem(u) i mom(e)*). U srpskom jeziku češće su u upotrebi njihove jednosložne varijante (*mog* i *mom*) od dvosložnih, a pogotovo od trosložnih (SG1: 101).

U srpskom jeziku pisanje naveska nije obavezno ni u jednoj varijanti (SG1:102). U hrvatskom su u češćoj upotrebi oblici *mojeg* i *mog*, a ako su posvojne zamjenice praćene nekom drugom riječju u istom padežu, trebaju se koristiti oblici *mojega/moga* i *mojemu/momu* (npr. *mojega dobrog prijatelja*, *mojemu dobrom prijatelju*) (HG2: 125). Ti oblici mogu se pojaviti i kada nisu u pratnji neke druge riječi u istom padežu i kada se te posvojne zamjenice nađu ispred imenica koje počinju glasovima *k*, *g*, *h* (npr. *mojega grada*, *mojem prijatelju*) (ibid.).

Razlike između hrvatskog i srpskog standarda prisutne su i kod upotrebe navezaka u drugim vrstama zamjenica. Pokazna zamjenica *ovo* u hrvatskom standardnom jeziku u formi dativa i lokativa jednine ima tri moguća nastavka (*ovomu*, *ovome*, *ovom*) (HG2: 127), a u srpskom dva (*ovom*, *ovome*) (SG1: 105). Nadalje, pokazne zamjenice *ovaj*, *onaj* i *taj* u hrvatskom se u formi instrumentala jednine mogu pisati sa i bez navezaka (*ovim/ovime*, *onim/onime*, *tim/time*) (HG2: 126), dok su u srpskom propisani samo oblici *ovim*, *onim* i *tim* (SG1: 105). Također, u hrvatskom standardnom jeziku upitna zamjenica *tko* u formi dativa i lokativa ima tri moguća oblika (*komu*, *kome*, *kom*) (HG2: 128), a u srpskom dva (*kome*, *kom*) (SG1: 109).

4.2.6. Grupe *št/šć*, *ć/št*

Konsonantske grupe *št* i *žd* nastale su umekšavanjem nekadašnjih grupa *sk*, *zg* i *st*, *zd* na većini štokavskog područja (SP: 161). S vremenom su se starije grupe *št* i *žd* procesom tzv. ponovljenog jotovanja počele zamjenjivati grupama *šć* i *žd*. Ovo jotovanje nedvojbeno je zahvatilo komparativ (npr. *gušći*, *češći*), ali i glagolski sustav, iako vrlo neravnomjerno (ibid.). Zato neki glagoli u istoj poziciji imaju konsonantsku grupu *št*, a neki *šć*, iako srpski pravopis (SP: 161) ističe da se najčešće formiraju dvojaki oblici. Za primjere dvojakih oblika i izvedenica iz glagola na nastavak *-stiti* (npr. *ovlašćen* i *ovlašten*) stoji napomena da varijanta s konsonantskom grupom *št* ima prednost u hrvatskom jeziku, dok je varijanta s konsonantskom grupom *šć* uobičajenija za srpski. Obrnut je slučaj s leksemima preuzetim iz ćirilometodskog naslijeđa (npr. *opšti*, *opština*, *sveštenik*), čije su varijante s konsonantskom grupom *št* u upotrebi na srpskom govornom području (SP : 165), a varijante s konsonantom *ć* na hrvatskom (npr. *opći*, *općina*, *svećenik*) (HP).

4.3. Morfološka i sintaktička obilježja

Usporednom analizom dviju hrvatskih (HG1 i HG2) i dviju srpskih gramatika (SG1 i SG2) izdvojili smo specifičnosti među dvjema normama na gramatičkoj (morfološkoj i sintaktičkoj) razini. Slijedi pregled najistaknutijih razlika kategoriziranih prema vrstama riječi, a potom s obzirom na poredak riječi u rečenici.

4.3.1. Imenice

Usporedbom prikaza formalnih obilježja imenica u hrvatskim i srpskim gramatikama utvrdili smo nekoliko razlika koje se odnose na deklinaciju pojedinih vrsta imenica u pojedinim padežnim oblicima.

Imenice muškog roda koje završavaju na -o, -e. Prema srpskim gramatikama (SG1: 84, SG2: 123) imenice s dugouzlaznim naglaskom (poput vlastitih imena *Pero* i *Mile*) dekliniraju se kao ostale imenice muškog roda u srpskom standardnom jeziku (npr. G jd. *Pera*, A jd. *Pera*). U gramatikama također stoji da se navedene imenice mogu deklinirati i kao imenice ženskog roda koje završavaju na nastavak -a (npr. G jd. *Pere*, A jd. *Peru*). U hrvatskom standardnom jeziku ove se imenice dekliniraju samo na potonji način (npr. G jd. *Pere*, A jd. *Peru*) (HG1: 155, HG2: 103).

Fakultativni samoglasnik a u posuđenicama muškog roda koje završavaju grupom konsonanata -kt, -nt, -pt (npr. *trajek(a)t*, *objek(a)t*, *akcen(a)t*). U hrvatskoj gramatici (HG1: 106) dozvoljena je upotreba dvojnih oblika pojedinih imenica (npr. *objekt* i *objekat*, *akcent* i *akcenat*, *koncept* i *koncepat*), uz napomenu da je upotreba oblika s fakultativnim samoglasnikom zastarjela. S druge strane, u srpskom je upotreba tih oblika neobavezna, ali je u aktivnoj upotrebi (SG1: 73).

Instrumental imenica ženskog roda na nastavak -ø. Ova skupina imenica u instrumentalu jednine može imati nastavke -i, -u ili -ju, čija distribucija nije jednaka. Prema hrvatskoj gramatici (HG1: 168) nastavak -i mogu imati sve imenice ove skupine (npr. *kosti*), dok većina može imati i nastavke -u i -ju (npr. *očiju*), s time da su u nekim slučajevima rijetki i stilski obilježeni. Izbor između nastavaka -u i -ju u hrvatskom standardnom jeziku ovisi o krajnjem suglasniku osnove.

Imenice čija osnova završava na suglasnike *č, ž, š, s, z, r* imaju nastavak *-ju* (npr. *riječju*) (ibid.). Imenice na usnene (*p, b, v, m*) i zubne (*t, d, l, n*) suglasnike imaju nastavak *-u* i jotiranu osnovu (npr. *mišlju, mašču*). Također, imenice koje završavaju na suglasnike *ć, đ, lj* imaju nastavak *-u* (npr. *noću, čađu*) (ibid.). Prema srpskoj gramatici (SG1: 90) upotreba nastavka *-ju* ima prednost pred upotrebom nastavka *-i*, jer se tako instrumental jednine bolje razlikuje od ostalih padeža. Ipak, neke imenice imaju samo nastavak *-i* (npr. *seni*) ili *-u* (npr. *krvlju*) te ne postoji dosljedno pravilo njihove distribucije (ibid.).

Vokativ jednine višesložnih ženskih imena (osim onih na *-ica*). U oba jezična standarda vokativ jednine imenica ove skupine jednak je nominativnoj formi (npr. *Marija, Katarina*) (SG1: 87), međutim u hrvatskom standardnom jeziku one mogu imati i nastavak *-o* (npr. *Marijo, Katarino*) (HG: 154), što nije slučaj u srpskom standardnom jeziku.

Imenice srednjeg roda. Usporednom analizom hrvatskih i srpskih gramatika utvrdili smo da su kod imenica srednjeg roda razlike među dvama standardima minimalne, tj. da se odnose samo na pojedine riječi – npr. imenicu *uho/uvo*. Prvi oblik zastupljen je u hrvatskom i srpskom standardnom jeziku, a drugi samo u srpskom. Oblik *uvo* tipičniji je na srpskom govornom području. U oba jezična standarda imenica se mijenja po deklinaciji za srednji rod (G jd. *uha*, D jd. *uhu*, I jd. *uhom*), međutim oblik *uvo* može imati i promjenu s proširenjem *-t-* (G jd. *uveta*, D jd. *uvetu*, I jd. *uvetom*), dok se u množini upotrebljava oblik *uši* (SG1: 81).

Sličan primjer predstavlja imenica *večer/veče*. U srpskom standardnom jeziku u upotrebi je oblik srednjeg roda *veče*, a najčešće se u deklinaciji kombinira s imenicom ženskog roda *večer*, koja je zastarjela i regionalna (N jd. *veče* G jd. *večeri* D-L jd. *večeri* A jd. *veče* V jd. *veče* I jd. *večeri*) (SG1: 91). Na hrvatskom govornom području oblik srednjeg roda *veče* koristi se u razgovornom stilu te se može pojaviti samo u nominativu, akuzativu i vokativu, dok se u ostalim padežima javlja u oblicima imenice ženskog roda *večer* (HG1: 144).

Na koncu valja spomenuti pojedine imenice koje se u dva jezična standarda razlikuju po gramatičkom rodu, ali ne i značenju (npr. *fonem(a), planet(a), poset(a), arhitekt(a)*) (Škoručak i Bedi 2015: 48).

4.3.2. Zamjenice

Usporedbom hrvatskih i srpskih gramatika utvrdili smo razlike koje se tiču povratne zamjenice te posvojnih zamjenica. Povratna zamjenica *sebe* u hrvatskom jeziku u dativu jednine ima dugi i kratki oblik (*sebi, si*), dok se u srpskom standardnom jeziku koristi samo dugi oblik. U hrvatskom standardnom jeziku posvojne se zamjenice dekliniraju po imeničkoj deklinaciji (v. primjer u nastavku). Iako se u hrvatskim gramatikama (HG1: 214, HG2: 124) spominje i mogućnost dekliniranja ovih zamjenica prema pridjevskoj deklinaciji (v. primjer u nastavku), ona se smatra odlikom razgovornog funkcionalnog stila (HG2: 124). U srpskom standardu propisana je deklinacija posvojnih zamjenica po pridjevskoj deklinaciji (SG1: 102). Osim toga, u hrvatskom standardnom jeziku preferira se oblik *njezin*, a u srpskom *njen* (HG1: 214, SG1: 102).

Primjer

HRVATSKI

N *njegov, njezin, njihov*

G/A *njegova, njezina, njihova*

D/L *njegovu, njezinu, njihovu*

I *njegovim, njezinim, njihovim*

SRPSKI

N *njegov, njen, njihov*

G/A *njegovog(a), njenog(a), njihovog(a)*

D/L *njegovom(e), njenom(e), njihovom(e)*

I *njegovim, njenim, njihovim*

4.3.3. Pridjevi

Kada je riječ o pridjevima, najistaknutije razlike među dvama standardima odnose se na upotrebu imeničke i pridjevske deklinacije posvojnih pridjeva s nastavcima *-ov*, *-ev* i *-in* te pridjeva neodređenog vida. Dok se u hrvatskom standardnom jeziku posvojni pridjevi dekliniraju po imeničkoj deklinaciji (N jd. *Markov*, G/A jd. *Markova*, D/L jd. *Markovu*, V jd. *Markov*, I jd. *Markovim*), u srpskom standardnom jeziku dozvoljena je i pridjevska deklinacija, koja je u upotrebi uobičajenija (N jd. *Markov*, G/A jd. *Markovog*, D/L jd. *Markovom*, V jd. *Markov*, I jd. *Markovim*) (SG1: 127). Kao razlog tome navodi se činjenica da se u srpskom jeziku imenička promjena pridjeva gubi u svim padežnim oblicima osim u nominativu (SG1: 133).

U srpskom standardnom jeziku opisni pridjevi određenog vida mijenjaju se po pridjevskoj deklinaciji, a neodređeni po mješovitoj deklinaciji (SG1: 131). Upotreba pridjeva neodređenog

vida ograničena je na sljedeće sintaktičke funkcije: u sklopu imenskog dijela predikata (npr. *Sneg je beo*), u sklopu imenskog predikata kao dopuna glagolu (npr. *On postaje dosadan*), u predikatnom atributu (npr. *Dunav teče mutan*) i u apoziciji (npr. *Branko je, mlad i jak, sve to izdržao*) (SG1: 132). U drugim pozicijama koriste se pridjevi određenog vida. U hrvatskim gramatikama propisana je promjena neodređenih pridjeva po imeničkoj deklinaciji (HG1: 171), a određenih po pridjevsko-zamjenskoj deklinaciji (HG1: 177), uz napomenu da upotreba dvaju vidova nije sasvim odijeljena (HG1: 179). Prema hrvatskoj gramatici (HG1: 543) upotreba određenog pridjeva nije dozvoljena „ako postoji samo jedan predmet označen tim pojmom, a nisu ni pomirljiva dva koji bi se po nečemu razlikovali”. Iz navedenog proizlazi zaključak podudaran zaključku Karlič (2017), prema kojem:

(...) obje književnojezične norme predviđaju istovjetne pridjevske paradigme za oba vida, što podrazumijeva istovjetnu morfologiju oblika i inventar prozodema (...). Međutim, kada je u pitanju distribucija kratkih [neodređenih] pridjevskih formi, među pojedinim su normativnim knjigama uočljiva manja odstupanja u stupnju njihove preskriptivnosti. (Karlič 2017: 78).

4.3.4. Brojevi

I u hrvatskom i u srpskom standardnom jeziku glavni brojevi *jedan*, *dva*, *tri* i *četiri* promjenjivi su, međutim postoje razlike među njihovim deklinacijama. Deklinacija broja *jedan* razlikuje se u oblicima muškog i srednjeg roda. U hrvatskoj normi oblik glavnog broja *jedan* u dativu i lokativu glasi *jednom*, *jednomu* ili *jednome* (HG1: 215), a u srpskom *jednom* ili *jednome* (SG2: 156). Broj *četiri* u hrvatskom standardnom jeziku u formi dativa, lokativa i instrumentala glasi *četirima*, dok je u srpskom standardnom jeziku dozvoljen i oblik *četirma* (SG1: 141, SG2: 13), uz napomenu o njegovoj zastarjelosti. U gramatikama oba jezika ističe se da se brojevi *dva*, *tri*, a pogotovo *četiri* sve rjeđe dekliniraju te da u suvremenom srpskom standardnom jeziku dekliniranje glavnih brojeva postaje gramatički arhaizam (SG1: 141). U hrvatskim gramatikama deklinacija ovih glavnih brojeva obavezna je (HG1: 217).

Razlike postoje i među deklinacijama zbirnih brojeva. U oba jezična standarda zbirni se brojevi tvore pomoću sufikasa *-oje*, *-ero* i *-oro*. U hrvatskom standardnom jeziku tvore se pomoću sufikasa *-oje* i *-ero* (npr. *dvoje*, *četvero*, *petero*), dok su oblici sa sufiksom *-oro* okarakterizirani kao stilski obilježeni (HG1: 219). S druge strane, u srpskom standardnom jeziku propisani su

oblici sa sufiksima *-oje* i *-oro* (npr. *troje*, *četvero*, *petoro*), dok se za oblike sa sufiksom *-ero* ističe da su uobičajeniji u zapadnijim krajevima srpskoga govornog područja (SG1: 145). U sljedećem primjeru uspoređene su deklinacije zbirnih brojeva *dvoje* i *četvero/četvoro*.

Primjer

HRVATSKI

N/A/V *dvoje*

G *dvojeg(a)*, *dvojga*, *dvoga*, *dvog*

D/L *dvojem(u)*, *dvom*, *dvome*

I *dvoma*

SRPSKI

N/A/V *dvoje*

G *dvoga*, *dvojega*

D/L *dvoma*, *dvojema*

I *dvoma*

HRVATSKI

N/A/V *četvero*, *četvoro*

G *četverga*, *četvorga*

D/L *četvermu*, *četvormu*, *četvorme*

I *četvorim(a)*

SRPSKI

N/A/V *četvoro*

G *četvorga*

D/L *četvor(o)ma*

I *četvorma*

Iz primjera proizlazi da se deklinacije dvaju zbirnih brojeva u hrvatskom i srpskom standardu razlikuju u formi genitiva, dativa i lokativa.

4.3.5. Glagoli

Usporedbom opisa glagola u hrvatskim i srpskim gramatikama utvrdili smo dvije istaknutije razlike. Prva se odnosi na oblike pojedinih pomoćnih glagola, a druga na upotreba infinitiva i *da-konstrukcije*.

Prezent i imperfekt (imperfekt) tvore se na jednak način i imaju iste funkcije u oba standarda, međutim razlikuju se po ijekavskim/ekavskim oblicima pomoćnih glagola *biti* i *htjeti*, koji su njihove obavezne sastavnice. Osim toga, u hrvatskom su dozvoljene dvije varijante imperfekta glagola *htjeti*, a u srpskom samo jedna (v. primjer).

Primjer

IMPERFEKT gl. *htjeti*

HRVATSKI SRPSKI

1. <i>hotijah/hoćah</i>	1. <i>hotijasm/hoćasm</i>	1. <i>hoćah</i>	1. <i>hoćasm</i>
2. <i>hotijaše/hoćaše</i>	2. <i>hotijaste/hoćaste</i>	2. <i>hoćaše</i>	2. <i>hoćaste</i>
3. <i>hotijaše/hoćaše</i>	3. <i>hotijahu/hoćahu</i>	3. <i>hoćaše</i>	3. <i>hoćahu</i>

4.3.6. Infinitiv ili *da-konstrukcija*

Naizmjenična upotreba infinitiva i *da-konstrukcije* ('veznik *da* + glagol u prezentu') moguća je u hrvatskom i srpskom standardnom jeziku, iako se ponekad pogrešno zaključuje da *da-konstrukcija* pripada isključivo srpskom standardnom jeziku (Škoručak i Bedi 2015: 35).

U srpskoj gramatici stoji da je uporaba infinitiva i *da-konstrukcije* načelno stvar individualnog izbora, uz napomenu da je upotreba infinitiva frekventnija u zapadnim dijelovima srpskoga govornog područja (SG1: 289). Mogućnost izbora ne postoji kada je riječ o gradnji oblika futura prvog, koja je u oba standarda obavezna s infinitivom (npr. *Ja ću čitati / *Ja ću da čitam*), iako se na srpskom govornom području supstandardno koristi i sa *da-konstrukcijom* (SG1:287).

Kada je riječ o izboru jednog od dvaju oblika u funkciji glagolske dopune modalnog ili faznoga glagola, u srpskoj gramatici stoji da je uvjetovan stilskim čimbenicima: „U rečenicama s modalnim ili faznim glagolima prednost se može dati infinitivu kako bi se izbjegla uzastopna uporaba dviju ili više *da-konstrukcija*, a *da-konstrukcija* ima prednost kada se želi izbjeći gomilanje infinitiva” (SG1: 289). Osim toga, izbor *da-konstrukcije* odnosno infinitiva ovisi i o funkcionalnom stilu (npr. u razgovornom stilu prihvatljivije su rečenice kao što je *Rečeno im je da treba da dođu*) (SG1: 289).

Iako je u srpskom standardnom jeziku načelno dozvoljena upotreba oba oblika, u nekim se slučajevima prednost daje infinitivu, a u drugima *da-konstrukciji*. Primjerice, u predikatima s modalnim glagolima *moći, morati, želeći* ili *smeti* (npr. *Vi im možete / morate / ne smete pomoći*) prednost se daje upotrebi glagola u infinitivu (SG1: 287). Prema srpskoj gramatici s glagolom *hteti* uobičajenija je upotreba *da-konstrukcije* (npr. *Vi hoćete da im pomognete*), dok je s

glagolom *trebati* uobičajenija upotreba infinitiva povratnih glagola (npr. *Treba se lečiti*). I u slučajevima kada taj glagol nije povratan preporučuje se uporaba infinitiva (npr. *Treba ići*) (ibid.). S druge strane, modalni bezglagolski izrazi uobičajeniji su s *da-konstrukcijom* (npr. *On je sposoban da to reši*) (ibid.). Također, postoje rečenice u kojima zamjena infinitiva s *da-konstrukcijom* nemoguća (npr. *Šta joj je raditi?*) (SG1: 288).

Hrvatska gramatika (HG2: 185) nalaže da se uz modalne glagole koristi dopuna u infinitivu (npr. *On ne smije voziti*), iako je moguća i upotreba *da-konstrukcije*, koja je okarakterizirana kao rjeđa. U gramatici nadalje stoji da glagole u infinitivu i *da-konstrukcije* nije moguće zamijeniti imenskim riječima (npr. **On treba čitanje*), kao ni *da-konstrukcijom* u kojoj bi se javilo bilo koje drugo glagolsko vrijeme ili način osim prezenta (npr. **On treba da će čitati*) (ibid.).

Kada je riječ o modalnim glagolima i upotrebi infinitivne dopune odnosno *da-konstrukcije*, poseban status ima glagol *trebati*. Prema srpskoj gramatici (SG1: 164) ovaj glagol ima dva značenja. Prvo je *necesitativno trebati*, koje znači „potrebu, koju neko ima za nekim ili nečim” (ibid.), a može se upotrebljavati u ličnoj (npr. *Trebaju mi lekovi*) ili bezličnoj formi (npr. *Treba mi još vode*) (ibid.). Drugo je *denotičko trebati*, koje znači „nužnost da se nešto učini” (ibid.), a dopunjava se zavisnom dopunskom rečenicom u čijem je predikatu glagol sa značenjem nužne radnje. U takvim slučajevima glagol *trebati* koristi se u bezličnoj formi (npr. *Treba da im pomognem*). *Bezlično trebati* u pravilu se koristi gdje god je to moguće: npr. ispred subjekta dopunske rečenice (npr. *Treba da im mi pomognemo*) (ibid.). Srpska gramatika nalaže da se ispred *denotičkog trebati* treba nalaziti subjekt u trećem licu, a ako je glagol *trebati* u sadašnjem vremenu, treba biti u bezličnoj formi (npr. *Ti treba da govoriš o tome, a ne ja*). Ako je *trebati* u prošlom vremenu ili potencijalu, preporučuje se uporaba glagola *imati* ili *morati* (npr. *Ti si imao o tome da govoriš, a ne ja*) (ibid.). U iznimnim slučajevima u srpskom se jeziku u odnosnim rečenicama dozvoljava upotreba ličnog *denotičkog trebati*, jer se bezlični oblik ne bi mogao slagati sa subjektom (npr. *Došli su svi oni koji su trebali da dođu*). Također, u nekim se slučajevima u dopusnim rečenicama uz bezlično *trebati* može upotrebljavati i infinitiv, ali to se smatra kroatizmom te nije uobičajeno (npr. *Trebamo im pomoći*.) (SG1: 166).

Prema Pranjkoviću (jednom od autora SG2) modalni glagol *trebati* može se koristiti u ličnoj (npr. *Trebam raditi*) i bezličnoj formi (npr. *Treba da radim*) (Pranjković 2002: 32). Ako se bezlični oblik glagola *trebati* nađe „(...) unutar zavisnog dijela subordinirane rečenice, onda se

on tu može zadržati kao petrificirani modalni izraz (i u tom je slučaju čitava rečenica stilski obilježena) (npr. *Sestra trebalo je da napiše zadatak*) ili se transformirati u ličan, a time i složena rečenica u nesloženu (npr. *Sestra je trebala napisati zadatak*)” (ibid.). Autor u konačnici zaključuje da u slučajevima kada ovaj glagol dolazi u ličnom obliku, prednost treba dati infinitivu pred *da-konstrukcijom* – jer su konstrukcije s infinitivom uobičajenije u hrvatskom jeziku (ibid.).

4.3.7. Nepromjenjive riječi

Usporedbom opisa nepromjenjivih vrsta riječi u hrvatskim i srpskim gramatikama utvrdili smo razlike među njihovim klasifikacijama, ali i upotrebom te funkcijama njihovih pojedinih primjera. U nastavku slijedi kontrastivni prikaz izabranih veznika, čestica i prijedloga.

Veznik *pošto*. U srpskom standardnom jeziku veznik *pošto* je vremenski (npr. *Pošto je ugasila svjetlo, ona se prekrstila*) i uzročan (npr. *Pošto se naoblačilo, odustali smo od šetnje*) (SG1: 514), dok je u hrvatskom standardnom jeziku isključivo vremenski. Doduše, u HG1 (498) ubraja se među uzročne veznike, uz opasku da se „bez potrebe češće upotrebljava samo kao uzročni i to ondje gdje mu nije mjesto” te uz preporuku da se u uzročnim rečenicama zamijeni veznicima *jer* ili *budući da* (Škoručak i Bedi 2015: 43).

Veznik/prilog *kamo*. U srpskoj gramatici (SG1: 505) stoji da je veznik *kamo* ranije bio u široj uporabi, dok danas ima status regionalizma (npr. *Idi kamo želiš*). S druge strane, u hrvatskim gramatikama (HG1: 273, HG2: 241) ovaj je leksem definiran kao prilog koji izriče mjesto (npr. *Kamo je ptica odletjela?*).

Čestica *li* u oba se standardna jezika koristi nakon naglašene riječi – u pravilu iza glagolskog oblika koji može biti potvrđan (npr. *Jesi li umoran?*) ili niječan (npr. *Nije li bilo dosta?*) te iza nekih drugih upitnih riječi poput zamjenica i priloga (npr. *Što li joj se moglo dogoditi?*) (HG2: 253). Također, čestica *li* može se koristiti u kombinaciji s česticom *da*, ali takva konstrukcija u hrvatskom jeziku pripada razgovornom stilu (npr. *Da li im sve reći?*) (HG2: 254), dok se u srpskom ta konstrukcija koristi jednako kao i konstrukcija s glagolom i česticom *li* (SG1: 169).

Prijedlog *mimo*. U srpskom standardnom jeziku prijedlog *mimo* najčešće se koristi s imenicom u genitivu (npr. *Prošao je mimo prijatelja*), dok se upotreba s imenicom u akuzativu smatra zastarjelom (npr. *Prošao je mimo prijatelje*) (SG1: 208). U suvremenom hrvatskom upotreba prijedloga *mimo* također je češća s genitivom (npr. *Već su bili prošli mimo naše kuće.*), ali se susreće i s akuzativom – pogotovo za označavanje kretanja pokraj nekog predmeta označenog imenicom u akuzativu (npr. *Projurio je mimo kolonu*) (HG2: 228).

Prijedlog *u*. Upotreba prijedloga *u* s imenicom u genitivu u srpskom se standardnom jeziku smatra zastarjelom ili regionalno obilježenom (SG1: 208). U hrvatskim gramatikama stoji da je upotreba prijedloga *u* s genitivom uobičajena kada konstrukcija ima značenje „posjedovanja čega, vlasništva nad čim” (npr. *Oči su mu kao u mačke*) (HG2: 214).

Prijedlog *tokom*. Dok se u srpskom standardnom jeziku koristi isključivo prijedlog *tokom* (npr. *tokom vožnje*) (SG1: 206), u hrvatskom se ravnopravno koriste prijedlozi *tijekom* (npr. *tijekom vremena, tijekom putovanja*) i *tokom* (npr. *tokom prošlog stoljeća*), a označuju „vrstu istodobnosti u kojoj je posebno istaknuto protjecanje vremena” (HG2: 210).

4.3.8. Red riječi u rečenici

Jedna od najistaknutijih razlika između hrvatskog i srpskog standarda na sintaktičkoj razini tiče se reda riječi u rečenici – točnije dozvoljenih položaja enklitike. U oba standarda enklitike ne mogu stajati na početku rečenice te se teži njihovu grupiranju (Škorućak i Bedi 2015:39). U srpskom standardnom jeziku pozicioniranje enklitike u rečenici relativno je slobodno, ali je ipak ograničeno s nekoliko pravila. Enklitika ne može uslijediti nakon pauze (pogotovo ako je u pismu označena zarezom, crtom ili zagradom) (npr. *Taj profesor, poštovana kolegice, napisao je* umjesto **Taj profesor poštovana kolegice, je napisao*) te ne može biti odvojena od glagola ako se nalazi iza njega (npr. *Poklanja je sestri*) (SG1: 450).

U hrvatskom standardnom jeziku enklitike mogu biti smještene „između pridjevskog atributa i imenice ili između dvaju pridjevskih atributa (npr. *Taj je čin ponovljen dvaput*), između imenice ili imeničke zamjenice i prijedložnog ili padežnog izraza uvrštenog kao atributa uz tu imenicu (npr. *Kontrast je ovih fakata očigledan*), između apozicije ili atributa i imenice koja im je otvorila mjesto (npr. *Gospođa ih se Oliva naprosto plašila*)” (HG1: 597). Ipak, u gramatici je

istaknuto da je upotreba enklitike između imena i prezimena izrazito stilski obilježena (npr. *Prema rasporedu, Goran bi Ivanišević trebao igrati sutra*) (HG1: 598). S druge strane, u srpskom standardnom jeziku enklitika se može umetnuti poslije pridjeva u imeničkoj sintagmi, poslije pridjevske zamjenice te poslije priloga, ali je dozvoljena i upotreba zamjenice nakon prve sintagme u rečenici (SG1: 450) – stoga su ispravne obje varijante: *Dobra roba se brzo prodava / Dobra se roba brzo prodava; Taj predlog nam odgovara / Taj nam predlog odgovara; Vrlo hrabro su to uradili / Vrlo su hrabro to uradili* (ibid.).

4.4. Tvorba riječi

U hrvatskom i srpskom jeziku nove riječi uglavnom nastaju na temelju njihove postojeće leksičke građe te posuđivanjem stranih riječi (HG1: 285, SG2: 197). U oba standarda tvorba riječi ostvaruje se primjenom istih tvorbenih modela. Usporedbom hrvatskih i srpskih gramatika izdvojili smo primjere različite tvorbe pojedinih imenica, pridjeva i glagola, do koje dolazi uslijed primjene različitih tvorbenih afikasa.

4.3.1. Tvorba imenica

Prefiks hr. *protu-* / sr. *protiv-* u oba jezika ima isto značenje 'suprotni, protivni' (HG1: 333) (npr. hr. *protunapad, protuteža* / sr. *protivnapad, protivteža*) (SG1: 242).

Prefiks hr. *su-* / sr. *sa-* označava 'zajedništvo s kime u čemu' (HG1: 333) (npr. hr. *suborac, sputnik* / sr. *saborac, saputnik*) (SG1: 242).

Sufiksi *-telj* i *-lac*. U hrvatskim i srpskim gramatikama sufiksi *-telj* i *-l(a)c* opisani su kao sufiksi koji sudjeluju u tvorbi imenica muškog roda sa značenjem vršitelja radnje. Iako se u oba standardna jezika koriste oba sufiksa, hrvatska gramatika (HG1: 307) navodi da „većina izvedenica sa sufiksom *-l(a)c* imaju usporednicu u liku sa sufiksom *-telj* (npr. *čitatelj*) koji se, iz praktičnih razloga preporučuje u upotrebi”, dok se u srpskom preferira sufiks *-lac* (npr. *nosilac*) (usp. Karavdić 2017: 38).

Sufiksom -ist(a) tvore se imenice koje označuju vršitelja radnje, a u hrvatskim se gramatikama (HG1: 308, HG2: 163) navodi isključivo u obliku *-ist* (npr. *biciklist*), dok se u srpskim navodi dvojni oblik (SG1: 222, SG2: 214), uz napomenu da je oblik *-ista* uobičajeniji (npr. *ekonomista*).

Sufiksi -ica i -ka. Imenice ženskog roda nastale od imenica za mušku osobu u oba se jezična standarda mogu tvoriti sufiksima *-ica* i *-ka*. U hrvatskom je frekventnija upotreba sufiksa *-ica* (npr. *profesorica*, *pekarica*), a sufiks *-ka* dolazi isključivo na osnove koje završavaju suglasnicima *j*, *l*, *lj*, *m*, *n*, *r*, *v* (npr. *buržujka*, *špijunka*, *frizerka*) (HG1: 311). U srpskom jeziku frekventnija je upotreba sufiksa *-ka* (npr. *mlinarka*, *moliteljka*) (Karavdić 2017: 38).

Sufiksi -ić i -če. Iako se u oba standarda umanjene imenice muškog roda tvore sa sufiksom *-ić* (npr. *brodić*, *ormarić*, *crvić*), u srpskoj gramatici (SG1: 226) navodi se i sufiks *-če* (npr. *momče*, *prozorče*), čija je upotreba frekventnija na srpskom govornom području.

Sufiks hr. -kracija / sr. -kratija. Imenice kojima se označavaju 'različiti oblici političke vlasti' u srpskom se jeziku tvore pomoću sufiksa *-kratija* (SG1: 230), a u hrvatskom *-kracija* (npr. hr. *demokracija*, *birokracija* / sr. *demokracija*, *birokracija*) (usp. Karavdić 2017: 38). Osim toga, nazivi za osobe koje su povezane s nekim oblikom političke vlasti u srpskom se tvore sa sufiksom *-krat(a)* (npr. *demokrat(a)*, *birokrat(a)*) (SG1: 230), a u hrvatskom isključivo sa sufiksom *-krat*.

4.4.2. Tvorba pridjeva

Sufiksi -ski i -oni. Tamo gdje se pri sufiksnoj tvorbi pridjeva iz imenica na *-ija* (npr. *akcija*, *operacija*) u hrvatskom se jeziku koristi sufiks *-ski* (npr. *organizacijski*, *orijentacijski*) (HG1: 365), u srpskom sufiks *-ni* poprima oblik *-oni* (npr. *organizacioni*, *orijentacioni*) (SG1: 233).

Prefiks (iz)van- u prefiksno-sufiksanim izvedenicama u hrvatskom se koristi u obliku *izvan-* (npr. *izvanredan*, *izvanbračan*) (HG1: 369), a u srpskom u obliku *van-* (npr. *vanredan*, *vanbračni*) (SG2: 242).

4.4.3. Tvorba glagola

Sufiksi -irati, -isati, -ovati. Sva tri tvorbeni sufixa uobičajena su u srpskom jeziku pri tvorbi riječi stranog porijekla (SP: 168). Prema srpskom pravopisu sufix -ovati (npr. *kandidovati, koketovati*) slavenskog je porijekla, a sufix -isati grčkog (npr. *informisati, koncentrisati, operisati*). U novije doba najviše glagola tvori se sa sufixom -irati (npr. *koincidirati, konfrontirati*), nastalog po uzoru na njemački sufix -ieren (ibid.). O upotrebi triju sufixa u srpskom pravopisu stoji sljedeća napomena:

Trojaki nastavak nije sistemski nedostatak, nego povoljna okolnost, jer se time ublažuje vrlo velika učestalost stranog formanta -ir-. U najboljem je skladu s prirodom našeg jezika domaći nastavak -ovati, i treba ga održavati gdje god je običan; ali to ne znači da ga treba veštački forsirati, uvodeći ga u glagole kod kojih je prevagnulo -irati (npr. *datovati, imitovati*). (SP: 169)

U hrvatskom jeziku od triju sufixa najproduktivniji je -irati u glagolima stranog porijekla (npr. *telegrafirati, demonstrirati, modelirati*) (HG1: 376). Sufixom -ovati tvore se neki svršeni glagoli (npr. *darovati, osnovati*), glagoli imeničkog porijekla sa značenjem 'ono ili kao ono što kazuje imenica' (npr. *banovati, vragovati*) te glagoli u drugim odnosima specifičnim za imenicu iz koje su izvedeni (npr. *bolovati, imenovati*). Pomoću ovoga sufixa tvori se i manji broj glagola pridjevskog (npr. *ludovati, radovati se*) te priložnog porijekla (npr. *napredovati, nazadovati*) (HG1: 376). Sufiksi -ovati i -isati manje su frekventni na hrvatskom nego na srpskom govornom području, a na njihovoj poziciji koristi se sufix -irati (usp. npr. Skok 1955).

4.5. Osvrt na rezultate analize

Na temelju provedene kontrastivne analize pravopisnih i gramatičkih normativnih priručnika suvremenog hrvatskog i srpskog standardnog jezika utvrdili smo sljedeće:

Prije svega, analizirani normativni priručnici razlikuju se opsegom, obradom i prezentacijom pravopisnih i gramatičkih pravila, što je otežalo provođenje njihove kontrastivne analize. Dok hrvatski priručnici (posebice HP i HG2) sustavno i jezgrovito prikazuju pravopisna i gramatička pravila, u srpskim normativnim priručnicima (posebice SP i SG1) zastupljeniji su detaljniji opisi i tumačenja propisanih pravila. Osim toga, srpski priručnici češće se osvrću na odnos s hrvatskim jezikom ukazujući na njihove specifičnosti. Budući da se analizirani priručnici razlikuju

opsegom, nisu u svima obuhvaćena ista pravila, stoga u nekima izostaje prikaz pojavnosti koje se razlikuju u dva standardna jezika.

Utvrđene pravopisne, gramatičke i tvorbene specifičnosti mogu se podijeliti u dvije skupine – apsolutne i relativne. Apsolutne razlike proizlaze iz različitih pravopisnih, gramatičkih i tvorbenih pravila, dok su relativne razlike rezultat dvojnih (dubletnih) propisa koji su djelomično podudarni (npr. jedna varijanta je podudarna u dva standarda, a druga nije).

Kao primjer apsolutne pravopisne razlike može se navesti pisanje naziva pokrajina (npr. hr. *Gorski kotar* / sr. *Gorski Kotar*), a kao primjer apsolutne gramatičke razlike različiti padežni oblici nekih deklinabilnih brojeva (npr. hr. D/L *dvojem(u)*, *dvom*, *dvome* / sr. *dvoma*, *dvojema*). Apsolutne tvorbene razlike odnose se na obaveznu upotrebu različitih tvorbenih afikasa u hrvatskom i srpskom standardnom jeziku (npr. hr. *sputnik* / sr. *saputnik*).

Kao primjer relativne pravopisne razlike može se navesti djelomično podudarno pravilo pisanja stranih akronima (hr. *BBC* / sr. *BBC*, ali i *ББЦ* i *Бу-Бу-Су*), a kao primjer relativne gramatičke razlike deklinacija posvojnih zamjenica (u hrvatskom standardu je dozvoljena samo imenička deklinacija, a u srpskom i pridjevsko-zamjениčka deklinacija). Relativne tvorbene razlike odnose se na slobodan izbor dubletnih oblika tvorbenih afikasa u hrvatskom i srpskom standardnom jeziku (npr. hr. *demokrat* / sr. *demokrat* i *demokrata*).

Provedena kontrastivna analiza pokazala je da između srpskog i hrvatskog standarda ima mnogo relativnih razlika koje proizlaze iz brojnih dvojnih rješenja, koja su češća u srpskoj normi. Srpska norma načelno je liberalnija od hrvatske, dozvoljava dublete i daje više slobode korisnicima. Tako je primjerice u srpskom standardnom jeziku nešto slobodnije određen red riječi u rečenici, upotreba zareza, kao i izbor između upotrebe infinitiva i *da-konstrukcije*.

Popis pravopisnih i gramatičkih razlika među dvjema normama obrađenih u ovom radu nije konačan, a hrvatski i srpski standardni jezik razlikuju se i na drugim jezičnim razinama – ortoepskoj, leksičko-semantičkoj, pragmatičkoj i stilističkoj. Kada je riječ o gramatičkim razlikama, nameće se pitanje kako se one odražavaju u jezičnoj upotrebi. Za svaku bi apsolutnu i relativnu razliku valjalo provesti zasebnu kontrastivnu analizu na većim jezičnim uzorcima koja bi dala uvid u primjernu propisanih pravila u jezičnoj praksi. Neke razlike koje postoje u propisanoj normi ne odražavaju se nužno u jezičnoj praksi. Primjerice, kontrastivno korpusno

istraživanje Karlić i Bago (2021) potvrdilo je da je upotreba pridjeva neodređenog vida jednaka u hrvatskom i srpskom korpusu, iako hrvatska norma propisuje njihovu obaveznu upotrebu na pozicijama gdje ih srpska norma ne propisuje.

5. Zaključak

Cilj ovog diplomskog rada bilo je popisati i opisati najistaknutije pravopisne i gramatičke razlike između hrvatskog i srpskog standardnog jezika. U prvom, teorijskom dijelu rada predstavljena je problematika razgraničavanja bliskosrodnih jezika te su ukratko prikazani procesi restandardizacije hrvatskog i srpskog jezika u razdoblju nakon raspada SFRJ. U središnjem dijelu rada predstavljeni su rezultati provedene kontrastivne analize pravopisne i gramatičke norme suvremenog hrvatskog i srpskog jezika, koja je provedena nad aktualnim pravopisima i normativnim gramatikama dvaju jezika.

Kontrastivna analizom pravopisa utvrđene su i opisane razlike među dvjema normama na razini grafije i pravopisnih pravila koja se tiču pisanja interpunkcije, stranih riječi, vlastitih imena, klasicizama, velikog i malog početnog slova, skraćenica te rastavljenog i sastavljenog pisanja. Na fonološkoj i morfonološkoj razini obrađene su specifičnosti koje se odnose na obilježja refleksa jata, ispadanje suglasnika, vokalizaciju, alternaciju glasova *h:v:j*, konsonantske grupe *št/šć* i *ć/št* te upotrebu navezaka. U radu su nadalje obrađene morfološke i sintaktičke specifičnosti vezane za formalna i funkcionalna obilježja imenica, zamjenica, pridjeva, brojeva, glagola i nepromjenjivih riječi, kao i specifičnosti vezane za red riječi u rečenici. Na koncu su obrađene i određene tvorbene posebnosti među dvama standardima koje su obrađene u analiziranim pravopisima i gramatikama.

U završnom poglavlju rada ponuđen je osvrt na rezultate provedene analize u kojem je utvrđeno da su hrvatska i srpska pravopisna i gramatička norma uvelike podudarne, ali i da među njima postoje brojne manje razlike. Srpska pravopisna i gramatička norma načelno je slobodnija od hrvatske u smislu da govornicima dozvoljava veću slobodu izbora. Brojna dubletna rješenja u oba standarda mnoge utvrđene razlike čine relativnima, a ne apsolutnima.

Literatura

Badurina, Lada. 2015. Standardizacija ili restandardizacija hrvatskoga jezika u 90-im godinama 20. stoljeća. U: Pišković, Tatjana; Vuković, Tvrтко (ur.) *Zbornik radova 43. seminara Zagrebačke slavističke škole*. Zagreb: FF Press. 57–79.

Badurina, Lada. 2004. Novije promjene u hrvatskome standardnom jeziku, *Časopis Hrvatskih studija* 3-4 /1, 83–93.

Badurina, Lada; Pranjković, Ivo; Silić, Josip. 2009. *Jezični varijeteti i nacionalni identiteti*. Zagreb: Disput.

Greenberg, Robert D. 2005. *Jezik i identitet na Balkanu: raspad srpsko-hrvatskoga*. Zagreb: Srednja Europa.

Kapović, Mate. 2008. *Indoeuropska lingvistika*. Zagreb: Matica hrvatska.

Karavdić, Zenaida. 2017. Kako prepoznati bosanski, crnogorski, hrvatski i srpski standardni jezik?, *Bosniaca: časopis Nacionalne i univerzitetske biblioteke Bosne i Hercegovine* 22/22, 34–46.

Karlič, Virna. 2009. Kontrastivna analiza aktualnih pravopisa Matice hrvatske i Matice srpske. U: Kovačić, Miloš et al. (ur) *Savremena proučavanja jezika i književnosti*. Kragurjevac: Impres, 385–400.

Karlič, Virna; Bago, Petra. 2021. *(Računalna) pragmatika: temeljni pojmovi i korpusnopragmatičke analize*. Zagreb: FF press.

Katičić, Radoslav. 1971. *Jezikoslovni ogledi*. Zagreb: Školska knjiga.

Katičić, Radoslav. 1986. *Novi jezikoslovni ogledi*. Zagreb: Školska knjiga.

Matasović, Ranko. 2001. *Uvod u poredbenu lingvistiku*. Zagreb: Matica hrvatska.

Okuka, Miloš. 2009. Srpski jezik danas: sociolingvistički status. U: Badurina, Lada; Pranjković, I.; Silić, Josip (ur.) *Jezični varijeteti i nacionalni identiteti: Prilozi proučavanju standardnih jezika utemeljenih na štokavštini*. Zagreb: Disput, 215–237.

Peti-Stantić, Anita; Langston, Keith. 2013. *Hrvatsko jezično pitanje danas: Identiteti i ideologije*. Zagreb: Srednja Europa.

Peti-Stantić, Anita. 2009. Restandardizacija (hrvatskoga) standardnoga jezika. U: Badurina, Lada; Pranjković, I.; Silić, Josip (ur.) *Jezični varijeteti i nacionalni identiteti: Prilozi proučavanju standardnih jezika utemeljenih na štokavštini*. Zagreb: Disput. 71 – 83

(Piper et al. 2009) Пипер, Предраг (ур.). 2009. *Јужнославенски језици: граматичке структуре и функције*. Београд: Београдска књига.

Pranjković, Ivo. 2002. *Hrvatska skladnja*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

(Stanković 2009) Станковић, Селена. 2009. О појму и развоју контрастивне анализе. У: Арсић, Звездан (ур.) *Зборник радова Филозофског факултета XXXIX*. Косовска Митровица: Универзитет у Приштини, Филозофски факултет, 65–77.

Škorućak, Viktorija; Bedi, Valentina. 2015. *Mali priručnik za srpski jezik*. Zagreb: Klub studenata južne slavistike A-302.

Tošović, B.; Wonisch A. (ur.). 2010, 2012. *Hrvatski pogledi na odnose između hrvatskoga, srpskoga i bosanskoga/bošnjačkoga jezika I i II*. Graz; Zagreb: Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz; Izvori.

Tošović, B.; Wonisch A. (ur.). 2005-2012, 2013. *Srpski pogledi na odnose između hrvatskoga, srpskoga i bosanskoga/bošnjačkoga jezika*. Graz; Beograd: Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz; Beogradska knjiga.

Trudgill, Peter. 1992. Ausbau sociolinguistics and the perception of language status in contemporary Europe. *International Journal of Applied Linguistics* 2/2, 167–177.

Ustav Republike Hrvatske (Narodne novine br. 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14) Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske> [18. siječnja 2023.]

Ustav Republike Srbije (Sl. glasnik RS 98/2006 i 115/2021) Dostupno na: https://www.paragraf.rs/propisi/ustav_republike_srbije.html [18. siječnja 2023.]

Izvori:

(HP) Skupina autora. 2013. *Hrvatski pravopis*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

Dostupno na: <http://pravopis.hr/> [30. srpnja 2022.]

(SP) Група аутора. 2010. *Правонис српског језика*. Novi Sad: Matica srpska.

(HG1) Barić, Eugenija et al. 2005. *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga

(SG1) Пипер, Предраг; Клајн, Иван. 2017. *Нормативна граматика српског језика*. Нови Сад: Матица српска.

(HG2) Silić, Josip; Pranjković, Ivo. 2005. *Gramatika hrvatskoga jezika*. Zagreb: Školska knjiga

(SG2) Станојчић, Живојин С. 2010. *Граматика српског књижевног језика*. Београд: Креативни центар.

Internetski izvori:

Hrvatski jezični portal. 2006. Dostupno na: <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=main> [30. srpnja 2022.]

Ethnologue. Dostupno na: <https://www.ethnologue.com/> [30. srpnja 2022.]

Prilog

Tablica 1. Pismo i pravopisne razlike

Hrvatski jezik		Srpski jezik
Pismo	latinica	latinica i ćirilica
Točka	piše se iza većine skraćenica (<i>dr.</i>)	ne piše se iza nekih skraćenica (<i>dr</i>)
	piše se iza rimskih brojeva	ne piše se iza rimskih brojeva
	piše se ispred drugog pravopisnog znaka	ne piše se ispred drugog pravopisnog znaka
Zarez	pisanje zareza strogo određeno	dozvoljena određena sloboda u pisanju zareza
Bjeline	piše se između broja i znakova za postotak i promil (2 %)	ne piše se između broja i znakova za postotak i promil (2%)
	piše se pri izražavanju odnosa sučeljavanja i raspona ili u značenju <i>od – do</i> (<i>utakmica Hajduk – Dinamo</i>)	ne piše se pri izražavanju odnosa sučeljavanja i raspona ili u značenju <i>od – do</i> (<i>Zvezda–Partizan</i>)
Pisanje stranih riječi i imena	strane riječi pišu se u izvornom obliku ili se mogu prilagoditi jeziku primatelju	strane riječi i imena u pravilu se prilagođavaju srpskom jeziku
	strana imena pišu se ovisno o „pismu iz kojeg je ime, o vremenu preuzimanja imena, stupnju poznatosti i udomaćenosti u hrvatskome jeziku te jeziku posredniku“	
Klasicizmi	izgubili sufiks <i>-ium</i> (<i>kriterij</i>)	u nekim klasicizmima ostao sufiks <i>-ium</i> (<i>helijum</i>)
	upotreba glasa <i>z</i> (<i>kozmos, impulzivan</i>)	uobičajena upotreba glasa <i>s</i> ispred konsonanta (<i>kosmos, impulsivan</i>)
	glas <i>h</i> zamjenjen glasom <i>k</i> na početku riječi (<i>kaos</i>)	grčko <i>h</i> zamjenjuje se slavenskim <i>h</i> na početku riječi (<i>haos</i>)
	riječi kao <i>Bizant, labirint, Atena</i> preuzete iz latinskog	riječi <i>Vizant, lavirint, Atina</i> nastale zbog jakog utjecaja grčkog izgovora iz bizantskog doba
	geografska imena s prefiksom većinom na <i>-ska</i> (<i>Finska</i>)	neka geografska imena zadržala sufiks <i>-ija</i> (<i>Portugalija</i>)
Rastavljeno i sastavljeno pisanje	pomoćni glagol htjeti ne srasta s glagolom u tvorbi futura I. (<i>past ću</i>)	pomoćni glagol htjeti spaja se s glagolom u tvorbi futura I. (<i>znaću</i>)
	prijedlog i imenica u priloškoj službi pišu se sastavljeno (<i>dotamo</i>)	prijedlog i imenica u priloškoj službi može i ne mora doći do srastanja imenice s prijedlogom (<i>u vis/ uvis</i>)
	sastavljeno pisanje složenica s hrvatskim ili stranim prefiksoidom (<i>autocesta</i>)	imenice sa stranim prefiksoidom pišu se s crticom (<i>auto-cesta</i>)
	piše se spojnica kada se simbol zamjeni riječju (<i>iks-noge</i>)	ne piše se spojnica kada se simbol zamjeni riječju (<i>iks noge</i>)
Veliko i malo slovo	u imenima pokrajina samo prva sastavnica piše se velikim slovom (<i>Hrvatsko zagorje</i>)	u imenima pokrajina obje sastavnice pišu se velikim slovom (<i>Hrvatsko Zagorje</i>)
	velikim početnim slovom pišu se nazivi funkcija kada se želi iskazati poštovanje ili počast (<i>Predsjednik</i>)	nazivi funkcija pišu se malim slovom (<i>predsednik</i>)

	velikim slovom pišu se riječi iz počasti kao i posvojne zamjenice koje ih mogu određivati (<i>Vaše Visočanstvo</i>)	velikim slovom piše se samo posvojna zamjenica (<i>Njezino visočanstvo</i>)
	imenica <i>Bog</i> piše se velikim slovom osim kada je sastavnica frazema i nekih drugih izraza te kada označava vrstu bića	imenica <i>bog</i> može se pisati i velikim i malim slovom
	velikim slovom pišu se sve sastavnice višočlanih naziva božanstava, saveza božanskih osoba i blagdana (<i>Sveto Trojstvo</i>)	samo prva sastavnica piše se velikim slovom (<i>Sveti duh</i>)
Skraćenice		neke mjerne skraćenice mogu se pisati i na ćirilici i latinici (<i>g/z</i>)
		neke se pišu isključivo na latinici (<i>etc.</i>)
		strani akronimi mogu se pisati: na latinici (<i>WMO</i>), transliterirano na odgovarajuća ili najbliža ćirilična slova (<i>ФБИ</i>) te prema stranom izgovoru slova (<i>Бу-Бу-Су</i>)

Tablica 2. Fonološke i morfonološke razlike

	Hrvatski jezik	Srpski jezik
Refleks jata	u standardnom jeziku ijekavski izgovor	u standardnom jeziku ravnopravni ijekavski i ekavski refleks jata
Ispadanje suglasnika	bilježi se glas <i>t</i> kod upitne zamjenice <i>tko</i> i odnosne, odrične (<i>nitko</i>) i neodređene zamjenice (<i>netko</i>)	ne bilježi se glas <i>t</i> kod upitne zamjenice <i>ko</i> , odnosno, odrične (<i>niko</i>) i neodređen (<i>neko</i>)
	prednost se daje oblicima u kojima se bilježe glasovi <i>t</i> i <i>d</i> u oblicima muškog roda imenica na <i>-dak, -tak, -dac, -tac, -tka</i> (<i>gubitci</i>)	glasovi <i>t</i> i <i>d</i> ne bilježe se ispred u oblicima ispred glasa <i>c</i> (<i>gubici</i>)
Vokalizacija	nije došlo do vokalizacije u imenicama poput <i>vol, sol, bivol</i>	vokalizacija je zahvatila imenice muškog roda u nominativu jednine (<i>vo, sto, bivo</i>)
	kod prefikslnih tvorenica glagola <i>dijeliti</i> dozvoljena dvojnja rješenja (<i>odjel</i> i <i>odio</i>)	dozvoljene dublete poput <i>obao/obal</i>
Alternacija h:v:j	nije uobičajena zamjena glasa <i>h</i> s glasovima <i>v</i> ili <i>j</i>	glas <i>h</i> može se zamijeniti s glasom <i>v</i> (<i>duvan</i>) ili glasom <i>j</i> (<i>promaja</i>)
Navesci	<ul style="list-style-type: none"> obavezno pisanje navezaka kod prijedlog <i>s</i> i <i>k</i> ispred suglasnika <i>s, z, š, ž</i>, suglasničkih skupina <i>ps</i> i <i>ks</i> te zamjenice <i>nom</i> u svim ostalim slučajevima obavezno <i>s</i> 	<ul style="list-style-type: none"> obavezno pisanje ispred zamjenice <i>nom</i> i ispred imenske riječi koja počinje istim ili sličnim suglasnikom u svim ostalim slučajevima pisanje navezaka je proizvoljan izbor
	češća upotreba navezaka kod posvojnih imenica u <i>G, D</i> i <i>L</i>	nije obavezna upotreba navezaka niti u jednoj varijanti
	pokazne zamjenice <i>ovo</i> (<i>ovomu</i> ,	pokazne zamjenice <i>ovo</i> (<i>ovome, ovom</i>),

	<i>ovome, ovom), ovaj (ovim/ovime), onaj (onim/onime), taj (tim/time), upitna zamjenica tko (komu, kome, kom)</i>	<i>ovaj (ovim), onaj (onim), taj (tim) upitna zamjenica ko (kome, kome)</i>
Grupa št/šč	varijantna s grupom <i>št</i> uobičajena za hrvatski jezik (<i>ovlašten</i>)	varijantna s grupom <i>šč</i> uobičajena za srpski jezik (<i>ovlašćen</i>)
Grupa ć/št	konsonant <i>ć</i> u upotrebi u hrvatskom jeziku (<i>opći</i>)	grupa <i>št</i> u upotrebi u srpskom jeziku (<i>opšti</i>)

Tablica 3. Morfološke i sintaktičke razlike

	Hrvatski jezik	Srpski jezik
Imenice	imenice muškog roda koje završavaju na -o i -e dekliniraju se kao imenice ženskog roda (npr. G jd. <i>Pere</i>)	imenice muškog roda koje završavaju na -o i -e dekliniraju se kao imenice muškog roda (npr. G jd. <i>Pera</i>), ali i kao imenice ženskog roda (npr. G jd. <i>Pere</i>)
	upotreba oblika s fakultativnim samoglasnikom <i>a</i> u posuđenicama muškog roda koje završavaju na <i>-kt, -pt, -nt</i> zastarjela (npr. <i>objekat</i>)	upotreba fakultativnog <i>a</i> nije obavezna, ali je u aktivnoj upotrebi
	imenice ženskog roda na <i>-Ø</i> u instrumentalu jednine najčešće imaju nastavak <i>-i</i> , te većina može imati i nastavke <i>-u</i> ili <i>-ju</i> , ali u nekim slučajevima su rijetki i stilski obilježeni	nastavak <i>-ju</i> ima prednost pred nastavkom <i>-i</i> jer se tako instrumental jednine bolje razlikuje od ostalih padeža
	višesložna ženska imena mogu imati nastavak za V jednine <i>-o</i> uz nastavak jednak nominativu (npr. <i>Marijo</i> i <i>Marija</i>)	višesložna ženska imena imaju vokativ jednine jednak nominativu
	<ul style="list-style-type: none"> • oblik <i>uho</i> tipičan za hrvatsko govorno područje • u upotrebi oblik ženskog roda <i>večer</i>, dok se oblik <i>veče</i> koristi u razgovornom stilu 	<ul style="list-style-type: none"> • oblik <i>uvo</i> tipičan za srpsko govorno područje • u upotrebi oblik srednjeg roda <i>veče</i>, a oblik <i>večer</i> zastario
Zamjenice	povratna zamjenica <i>sebe</i> u D jednine ima dugi i kratki oblik (<i>sebi, si</i>)	povratna zamjenica <i>sebe</i> u D jednine ima samo dugi oblik (<i>sebi</i>)
	<ul style="list-style-type: none"> • posvojne zamjenice dekliniraju se po imeničkoj deklinaciji, ali se mogu deklinirati i po pridjevskoj, iako je to odlika razgovornog stila • preferira se oblik <i>njezin</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • u srpskom jeziku posvojne zamjenice dekliniraju se po pridjevskoj deklinaciji • daje se prednost obliku <i>njen</i>
Pridjevi	posvojni pridjevi s nastavcima <i>-ov, -ev</i> i <i>-in</i> dekliniraju se po imeničkoj deklinaciji	posvojni pridjevi s nastavcima <i>-ov, -ev</i> i <i>-in</i> dekliniraju se po imeničkoj i pridjevskoj deklinaciji te je potonja uobičajenija
	upotreba neodređenog i određenog vida nije jasno odjeljena	češća upotreba određenog vida

Brojevi	<ul style="list-style-type: none"> • broj <i>jedan</i> u D i L glasi <i>jednom, jednomu, jednome</i> • broj <i>četiri</i> u D L i I glasi <i>četirima</i> • deklinacija <i>jedan, dva, tri i četiri</i> još uvijek obavezna 	<ul style="list-style-type: none"> • broj <i>jedan</i> u D i L glasi <i>jednom ili jednome</i> • broj <i>četiri</i> u D L i I može glasiti <i>četirima ili četirma</i> • dekliniranje glavnih brojeva postaje gramatički arhaizam
	zbirni brojev tvore se pomoću sufiks <i>-oje</i> i <i>-ero</i>	zbirni brojevi tvore se pomoću sufiksa <i>-oje</i> i <i>-oro</i>
Glagoli	razlikuju se po ijekavskim/ekavskim oblicima pomoćnih glagola <i>biti</i> i <i>htjeti</i>	
	dozvoljene dvije varijante imperfekta glagola <i>htjeti</i>	
	infinitiv ima prednost pred <i>da-konstrukcijom</i>	upotreba infinitiva i <i>da-konstrukcije</i> ravnopravna
	glagol <i>trebati</i> koristi se u ličnom i bezličnom obliku	glagol <i>trebati</i> u pravilu se koristi u bezličnom obliku gdje god je to moguće
Nepromijenjive riječi	veznik <i>pošto</i> u pravilu vremenski	veznik <i>pošto</i> i vremenski i uzročan
	veznik/prilog <i>kamo</i> uobičajen u upotrebi	veznik/prilog <i>kamo</i> ima status regionalizma
	čestica <i>li</i> u kombinaciji s česticom <i>da</i> pripada razgovornom stilu	konstrukcija s česticom <i>li</i> i česticom <i>da</i> jednako se koristi kao i konstrukcija s glagolom i česticom <i>li</i>
	upotreba prijedloga <i>mimo</i> je češća s genitivom, ali se susreće i s akuzativom	prijedlog <i>mimo</i> najčešće se koristi s imenicom u genitivu, dok se upotreba s imenicom u akuzativu smatra zastarjelom
	upotreba prijedloga <i>u</i> s genitivom uobičajena	prijedlog <i>u</i> s imenicom u genitivu smatra se zastarjelom ili regionalno obilježenom
	ravnopravno se koriste prijedlozi <i>tijekom</i> i <i>tokom</i>	koristi se isključivo prijedlog <i>tokom</i>
Red riječi u rečenici	<ul style="list-style-type: none"> • stroža pravila za pozicioniranje enklitika • enklitika ne može stajati iza atributa i imenice uz koju se atribut nalazi 	<ul style="list-style-type: none"> • slobodnije pozicioniranje enklitike u rečenici • enklitika može stajati i ne mora iza atributa i imenice uz koju se atribut nalazi

Tablica 4. Tvorbene razlike

	Hrvatski jezik	Srpski jezik
Tvorba imenica	prefiks <i>protu-</i> (npr. <i>protunapad</i>)	prefiks <i>protiv-</i> (npr. <i>protivnapad</i>)
	prefiks <i>su-</i> (npr. <i>suborac</i>)	prefiks <i>sa-</i> (npr. <i>saborac</i>)
	u upotrebi se preporučuje sufiks- <i>telj</i> pred sufiksom <i>-lac</i> (npr. <i>učitelj</i>)	preferira se sufiks <i>-lac</i> (npr. <i>nosilac</i>)
	imenice koje označuju vršitelja radnje tvore se sufiksom <i>-ist</i> (npr. <i>biciklist</i>)	postoji dvojni oblik, ali je oblik <i>-ista</i> uobičajeniji (npr. <i>ekonomista</i>)
	frekventnija upotreba sufiksa <i>-ica</i> (npr. <i>profesorica</i> , <i>pekarica</i>), a sufiks <i>-ka</i> dolazi isključivo na osnove koje završavaju suglasnicima <i>j</i> , <i>l</i> , <i>lj</i> , <i>m</i> , <i>n</i> , <i>r</i> , <i>v</i> (npr. <i>špijunka</i>)	frekventnija je upotreba sufiksa <i>-ka</i> (npr. <i>mlinarka</i>)
	umanjenice imenica muškog roda tvore se sufiksom <i>-ić</i> (npr. <i>brodić</i>)	umanjenice imenica muškog roda tvore se sufiksom <i>-ić</i> i <i>-če</i> (npr. <i>momče</i>)
	imenice kojima se označavaju 'različiti oblici političke vlasti' tvore se pomoću sufiksa <i>-kracija</i> (npr. <i>demokracija</i>)	imenice kojima se označavaju 'različiti oblici političke vlasti' tvore se pomoću sufiksa <i>-kratija</i> (npr. <i>demokratija</i>)
Tvorba pridjeva	pridjevi nastali od imenica na <i>-ija</i> (npr. <i>akcija</i>) dobivaju sufiks <i>-ski</i> (npr. <i>akcijski</i>)	pridjevi nastali od imenica na <i>-ija</i> , dobivaju sufiks <i>-oni</i> (npr. <i>organizacioni</i>)
	koristi se prefiks <i>izvan-</i> (npr. <i>izvanredan</i>)	koristi se prefiks <i>van-</i> (npr. <i>vanredan</i>)
Tvorba glagola	Sufiksi <i>-ovati</i> i <i>-isati</i> manje su frekventni, a na njihovoj poziciji koristi se sufiks <i>-irati</i> (npr. <i>angažirati</i>)	Sva tri tvorbeni sufiksa uobičajena su pri tvorbi riječi stranog porijekla (npr. <i>kandidovati</i> , <i>informisati</i> , <i>konfrontirati</i>)